

Затверджено
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П - 4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Інститут економіки, управління та інформаційних технологій

Форма навчання заочна

Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту

Завідувач кафедри

В. В. Карцева

«_____» _____ 2019 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА
ШЛЯХИ ЙОГО СТАБІЛІЗАЦІЇ**

(за матеріалами ТОВ «Черкаспецодяг»)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси і кредит»
ступеня магістра

Виконавець роботи Вороний Костянтин Олексійович

Науковий керівник к.е.н., доц. Сидоренко-Мельник Ганна Миколаївна

Рецензент

Галінська Тетяна Станіславівна

ПОЛТАВА 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1 Економічна сутність поняття «фінансовий стан підприємства».....	6
1.2 Інформаційне забезпечення комплексної оцінки фінансового стану підприємства.....	14
1.3 Методика комплексного аналізу фінансового стану підприємства.....	23
Висновки за розділом 1.....	31
РОЗДІЛ 2 КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ЧЕРКАСИСПЕЦОДЯГ».....	33
2.1 Загальна характеристика показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки.....	33
2.2 Оцінка рентабельності та ділової активності підприємства.....	40
2.3 Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.....	50
Висновки за розділом 2.....	61
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ЧЕРКАСИСПЕЦОДЯГ».....	66
3.1 Рейтингова оцінка як інструмент стабілізації фінансового стану підприємства.....	66
3.2 Прогнозування фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодяг» з використанням моделей МДА.....	73
3.3 Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів бізнес-середовища ТОВ «Черкасиспецодяг».....	82
Висновки за розділом 3.....	92

ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. На нього позитивно впливають безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. Нераціональне використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні виробництва і реалізації продукції, до невиконання плану прибутку від операційної діяльності, до збільшення відсотків за банківський кредит. В умовах конкуренції на ринку підприємства стикаються зі значними фінансовими труднощами в зв'язку з неправильним перерозподілом коштів та джерел їхнього утворення. Важливу роль за таких умов відіграє комплексна оцінка фінансового стану підприємства. Зростає роль своєчасної та якісної оцінки фінансового стану підприємства, оцінки його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності, оздоровлення підприємств та виходу їх з кризового стану. Саме цим обумовлюється актуальність теми дослідження, яка на даному етапі розвитку ринкових відносин має фундаментальне теоретичне і практичне значення. Дослідженню проблем комплексної оцінки фінансового стану підприємству приділяють увагу в своїх працях такі науковці, як: О.П. Антонюк, Т.М. Ступницька, Н.М. Купріна, В.Г. Артеменко, М.В. Беллендир, О.Я. Базілінська, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька, О.Г. Біла, І.О. Бланк, С.В. Бреус, В.С. Шматуха, Г.І. Кіндрацька, В.М. Литвин, М.В. Стельмах, В.О. Подольська, О.В. Яріш, Г.Я. Попович, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин та ін.

Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретичних основ комплексної оцінки фінансового стану підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо його стабілізації.

У відповідності з поставленою метою в дипломній роботі сформульовані та розв'язані наступні завдання, що стосуються комплексної оцінки фінансового стану

підприємству та шляхів його стабілізації:

- узагальнені погляди науковців на сутність фінансового стану підприємства;
- розглянуто інформаційне забезпечення комплексної оцінки фінансового стану підприємства;
- досліджено методику комплексного аналізу фінансового стану підприємства;
- дана загальна характеристика фінансового стану ТОВ «Черкаси спецодяг»;
- оцінено рентабельність та ділову активність підприємства, що досліджується;
- проаналізовано ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства;
- проілюстровано рейтингову оцінку як інструмент стабілізації фінансового стану підприємства;
- здійснено прогнозування фінансового стану ТОВ «Черкаси спецодяг» з використанням моделей МДА;
- проаналізовані фактори зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища.

Об'єктом дослідження є теоретичні та практичні засади комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є фінансово-господарська діяльність підприємства, її результати та фактори впливу.

Дипломна робота виконана за матеріалами ТОВ «Черкаси спецодяг» за період 2016-2018 рр.(додатки А-Е).

При виконанні дипломної роботи використані такі методи дослідження, як вертикальний, горизонтальний та порівняльний аналіз, метод коефіцієнтів, графічний і факторний аналіз. Інформаційною і теоретичною основою написання дипломної роботи є нормативно-законодавча база, роботи вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, інструктивний матеріал, наукова та спеціальна література з питань комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Апробація результатів участь у роботі Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія та практика управління розвитком економіки» (10 жовтня 2019 р.; м. Київ; тези: «Порівняння вітчизняних та зарубіжних підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства», додаток Ж)

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність поняття «фінансовий стан підприємства»

В ринкових умовах господарювання забезпечення стабільності розвитку економіки обумовлюється, в першу чергу, стабільністю функціонування окремих підприємств. Передбачити негативні тенденції, що означає – передбачити і запобігти порушенню стабільності, або навіть банкрутству, певною мірою можна шляхом аналізу фінансового стану підприємств.

Функціонуючи в ринковій економіці як суб'єкт підприємницької діяльності, кожне підприємство має забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, за якою воно стабільно зберігало б здатність безперебійно виконувати свої фінансові зобов'язання перед своїми діловими партнерами, державою, власниками, найманими працівниками. Набуваючи в ринкових умовах не уявної, а справжньої фінансової незалежності, несучи реальну економічну відповідальність за ефективність господарювання і за своєчасне виконання зобов'язань, підприємства здатні досягти стабільності своїх фінансів лише при суворому додержанні принципів комерційного розрахунку, головним серед яких є зіставлення доходів і витрат і досягнення кінцевих фінансових результатів за мінімальних витрат. Саме ця умова є визначальною для формування фінансового стану підприємства.

В економічно розвинених країнах, а останнім часом і в Україні, аналізу фінансового стану підприємств присвячено багато публікацій, кожен з авторів дає своє визначення «фінансового стану». Переважна більшість із них повторюють трактування за Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [47]. Вони визначають це поняття як комплексне, що характеризується системою показників, які відображають

наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства [1,2,4,9,11].

Фінансовий стан – це досить широке поняття, яке в загальному можна трактувати як наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів, а також співвідношення між господарськими засобами та їх джерелами, структура активів та джерел їх утворення. Поняття фінансового стану втілюється та конкретизується у групах показників, які характеризують різні аспекти діяльності підприємства, адже саме її ефективність та відповідно кінцеві результати є основним мірилом стабільності фінансового стану та фундаментом її формування. Подібної думки притримується Т.В. Калашнікова [30, с. 98]. Інші автори зосереджуються саме на співвідношенні господарських засобів та джерел їх утворення, акцентуючи увагу на їх структурі [24, 27, 34].

Суттєвою характеристикою фінансового стану вважають А.В. Ковалевська та С.І. Асєєв здатність підприємства самостійно фінансувати свою діяльність на певний момент часу [33, с. 9].

Під фінансовим станом О.С. Карпюк та І.І. Туболец розуміють здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю [35].

Н.О. Коломієць та О.П. Коломієць., уникаючи нечітких загальних визначень фінансового стану, підкреслює, що такий аналіз проводиться на основі фінансової звітності (особливу значущість має форма 1 «Баланс» та форма 2 «Звіт про фінансові результати») з використанням таких прийомів, як розрахунок фінансових коефіцієнтів, які являють собою співвідношення між окремими показниками звітності, горизонтальний аналіз, який дозволяє прослідкувати динаміку та вертикальний аналіз, призначений для дослідження структури [36].

І. П. Косарева, М. П. Хохлов та В. В. Бірюкова дають наступне визначення фінансового стану – фінансовий стан характеризується величиною, складом і

структурою активів, власного капіталу і зобов'язань, відповідні співвідношення яких обумовлюють фінансову стійкість, платоспроможність і ефективність використання економічного потенціалу підприємства. Таким чином, комплексну оцінку фінансового стану підприємства можна представити через сукупність економічного потенціалу, фінансової стійкості, платоспроможності, рентабельності та ділової активності підприємства [39, с. 105].

Проте найбільш обґрунтованим визначенням, порівняно з наведеним вище, є трактування тих авторів, що підкреслюють відображення у понятті «фінансовий стан», якісної сторони виробничої і фінансової діяльності, хоча й з деякими відмінностями. До таких можна віднести тлумачення М.Я. Дем'яненка, В. М. Литвин та М. В. Стельмах, О.А. Островська [23, 45, 58].

Одним з найповніших визначень поняття «фінансового стану підприємства» наведено у фінансовому словнику-довіднику за редакцією М.Я. Дем'яненка, де серед його характеристик на перший план виступає якісна сторона діяльності підприємства, а саме «...фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу» [23, с. 507].

В. М. Литвин та М. В. Стельмах при визначенні поняття «фінансового стану підприємства» на перше місце також виносять комплексність даного поняття: «Фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю» [45, с. 50]. Основну увагу в даному визначенні зосереджено не тільки на забезпеченості необхідними

фінансовими ресурсами, що є важливим, але й на доцільності та ефективності їх розміщення і використання, платоспроможності підприємства та фінансовій стійкості.

Досить повним і, на наш погляд, ширшим поняттям ніж «фінансовий стан підприємства», є визначення сутності даного поняття у О.А. Островської. Він стверджує, що «фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [58, с. 177].

У підручнику «Економічний аналіз діяльності підприємства» Г.В. Савицької сутність поняття «фінансовий стан підприємства» визначається таким чином: «фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу» [76, с. 169]. Особливість даного визначення полягає в тому, що автор уперше визнає фінансовий стан, як економічну категорію, а не комплексне поняття і підкреслює, що ця категорія відображає стан капіталу у процесі його кругообігу та спроможність підприємства до саморозвитку саме на фіксований момент часу, тобто сьогодні і тільки, тому що на завтра ситуація уже може бути іншою.

Дане трактування практично повторюється, лише без наголошення на відображенні фінансового стану підприємства саме на фіксований момент часу, автором підручника. «Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання» Попович Г. Я. Фінансовий стан підприємства ними визначено як економічну категорію, що відображає стан капіталу у процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до розширення своєї діяльності [66, с. 86].

На думку А.Д. Шеремета, Р.С. Сайфуліна, Є.В. Ненашева, «фінансовий стан підприємства» виражається у співвідношенні структур його активів і пасивів, тобто засобів підприємства та їх джерел [86, с.28]. Проте з даного

визначення не видно, про що можуть свідчити такі співвідношення, а оскільки вони будуть різними навіть в аналогічних підприємств, то доцільно було б на це звернути увагу.

В деяких літературних джерелах поняття «фінансовий стан підприємства», подано у зовсім спрощеному варіанті. Наприклад, Н.М. Яркіна у навчальному посібнику «Економіка підприємства» наводить таке визначення: «фінансовий стан підприємства – це результат фінансової діяльності. Він характеризується розмірами коштів підприємств, їх розміщенням та джерелами надходження» [89, с.98]. З цього визначення не зрозуміло, чому фінансовий стан підприємства є результатом лише його фінансової діяльності, чому він не є результатом також операційної та інвестиційної, і зовсім упускаються якісні характеристики такого поняття.

Не уточнюють це поняття й автори М. Чумаченко, М. Болюх, В. Бурчевський та М. Горбаток. Ними представлено таке визначення: «фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям і характеризується системою показників, які відображають наявність та розміщення коштів, реальні та потенційні фінансові можливості підприємства» [85, с. 37]. Отже, тут не уточнюється визначення сутності поняття фінансового стану підприємств.

Тому можна зазначити, що при порівнянні визначень цього поняття різними авторами «фінансовий стан підприємства» об'єктивно формується в системі зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства, і його слід розуміти, насамперед, як фінансову спроможність підприємства.

Отже, на нашу думку, фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що визначає реальну та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечувати фінансування поточної діяльності, певний рівень саморозвитку підприємства, а також погашення зобов'язань перед суб'єктами господарювання. Кількісно він вимірюється системою показників, на підставі яких здійснюється його оцінка.

Фінансовий стан – це важлива характеристика економічної діяльності підприємства у зовнішньому середовищі. Він значною мірою визначає

конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловій співпраці, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів з фінансових та інших відносин. Цілі, з якими здійснюють аналіз та оцінку фінансового стану підприємства, будуть різними у позичальників та кредиторів й інвесторів.

Дослідивши сутність поняття «фінансовий стан» та проаналізувавши різні точки зору щодо його визначення, ми дійшли висновку, що :

- фінансовий стан – це результат фінансово-господарської діяльності підприємства;
- фінансовий стан – це поняття, сутність якого проявляється як у статичній, тобто на певний момент часу, так і в динамічній, тобто в характеристиці діяльності підприємства у визначеному періоді;
- фінансовий стан – поняття, яке характеризується не тільки такими складовими елементами, як платоспроможність і фінансова стійкість, а й комплексом додаткових показників;
- фінансовий стан – це міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення;
- фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким, кризовим.

У фінансовому стані знаходять відображення у вартісній формі загальні результати роботи підприємства, в тому числі і роботи з управління фінансовими ресурсами, тобто фінансової роботи. Найбільш зримо фінансовий стан підприємства визначається такими елементами його економічної діяльності, як прибутковість; наявність власних фінансових ресурсів; раціональність розміщення основних і оборотних коштів; платоспроможність та ліквідність. І, якщо підприємство досягає у цих напрямках необхідних параметрів, то фінансовий стан такого підприємства стає стійким.

Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність свідчить про його нормальний фінансовий стан, який залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансової діяльності підприємства.

Основні фактори, що визначають фінансовий стан, – це, по-перше, виконання фінансового плану і поповнення в міру потреби власного оборотного капіталу за рахунок прибутку і, по-друге, – швидкість оборотності оборотних активів. Сигнальним показником, в якому проявляється фінансовий стан, є платоспроможність підприємства, тобто його здатність своєчасно задовольнити платіжні вимоги постачальників сировини, матеріалів, техніки згідно з господарськими угодами; спроможність повертати банківські кредити; проводити оплату праці персоналу; своєчасно і у повному обсязі вносити платежі до бюджету та державних позабюджетних фондів [8,48,54].

Економістам постійно доводиться вирішувати складні завдання фінансової стійкості підприємства і забезпечення наявності необхідної кількості коштів для погашення боргових зобов'язань; їх постійною турботою є швидкість перетворення коштів, вкладених в активи, у реальні гроші, ефективність використання капіталу тощо.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Як правило, чим вищі показники виробництва і реалізації продукції (робіт і послуг), нижча їх собівартість, тим вища рентабельність і більший прибуток, тобто кращим є фінансовий стан підприємства. І навпаки, у результаті невиконання плану з виробництва і реалізації продукції відбувається підвищення її собівартості (робіт, послуг), зменшення виторгу і суми прибутку і, як наслідок, – погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності. Будучи реалістами, фінансисти підприємств не очікують реальних підстав для зменшення собівартості виробництва продукції через тенденцію росту цін на енергоносії, паливо, сировину і матеріали.

Не зважаючи на зазначені проблеми, існує і зворотній зв'язок: стійкий фінансовий стан, правильне регулювання фінансів у процесі господарської діяльності, у свою чергу, позитивно, впливають на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. У практиці роботи підприємств нерідко бувають випадки, коли й у підприємств, які добре

працюють, виникають фінансові ускладнення, викликані нераціональним розміщенням і використанням фінансових ресурсів. Саме тому фінансова діяльність як складова господарської діяльності спрямована на забезпечення планомірного надходження і витрачання грошових ресурсів, дотримання розрахункової дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власного і позикового капіталу та ефективного їх використання [5,6,7].

Зазначимо, що в ринкових умовах фінансова діяльність підприємства набула нових форм і напрямів. Внаслідок цього і фінансовий стан підприємства аналізується з урахуванням цих особливостей. Окрім того, фінансовий стан підприємства перебуває у постійній зміні, викликаній нестабільністю економіки, її кризовим станом. В умовах інфляції багато фінансово-економічних показників втрачають свою цінність і не можуть бути використані під час їх вивчення в динаміці. Певним чином перешкоджають аналізу фінансового стану підприємства і різні форми власності. Наприклад, чимало показників, які характеризують фінансовий стан акціонерних підприємств, не можуть бути розраховані через слабкий розвиток у державі ринку цінних паперів, де оберталися б акції цих підприємств і за курсом яких можна було б судити про стан підприємства. Суттєво ускладнює аналіз фінансового стану також нестабільність законодавчої бази (фінансового і податкового права).

Таким чином, фінансовий стан визначає конкурентоздатність підприємства і його потенціал у діловій співпраці, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів всіх учасників фінансових відносин: як самого підприємства, так і його партнерів.

Кожне підприємство намагається досягти стабільного фінансового стану, тобто створити достатній обсяг фінансових ресурсів, що є гарантією своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку підприємства.

1.2 Інформаційне забезпечення комплексної оцінки фінансового стану підприємства

Комплексна оцінка фінансового стану є одним з найважливіших питань в сучасних умовах функціонування підприємств. Джерелом інформації для комплексної оцінки фінансового стану є система бухгалтерського обліку та робочі документи підприємства, яка надає інформаційні потоки для формулювання результатів аналізу. В ній здійснюється узагальнення інформації в грошовому виразі про майно та зобов'язання підприємства, шляхом документального обліку всіх господарських операцій.

Найчастіше джерелом комплексної оцінки фінансового стану вважають лише фінансову звітність. Але такий аналіз може бути проведений всіма зацікавленими контрагентами підприємства. Він дійсно може показати основні тенденції зміни фінансового стану на підприємстві, але ніяким чином не пояснить їх. Для того, щоб виявити причини зміни фінансового стану підприємства і можливості його поліпшення необхідне продовження аналізу.

Під інформаційним забезпеченням аналізу і оцінки кризи розвитку підприємства розуміється сукупність інформації внутрішнього та зовнішнього характеру стосовно результатів та перспектив діяльності підприємства [9, с.2]. Можливість формування та якісні ознаки інформаційної бази дослідження є вагомими чинниками, оскільки доступ до певних джерел інформації обумовлює повноту та достовірність інформації, вибір методів дослідження, коректність діагностичного висновку.

Інформаційна база комплексної оцінки фінансового стану підприємства формується з двох інформаційних підсистем: внутрішньої та зовнішньої.

Джерелами внутрішньої інформації є:

1) фінансова звітність підприємства (ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. № 4 «Звіт про власний капітал», ф. № 5

«Примітки до фінансової звітності»). Призначення компонентів фінансової звітності наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Призначення компонентів фінансової звітності [32, с.32]

Компонент фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
1	2	3
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Наявність економічних ресурсів, які контролює підприємство на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності підприємства; прогнозування майбутніх потреб у позиках; оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство (ймовірно) контролюватиме в майбутньому
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	Доходи, витрати та фінансові результати підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства; структура доходів та витрат
Звіт про рух грошових коштів	Використання грошових коштів протягом звітного періоду	Оцінка та проноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Звіт про власний капітал	Зміни в складі власного капіталу протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Примітки до фінансової звітності	Додатковий аналіз статей звітності	Оцінка і прогнозування облікової політики, ризиків, діяльності підрозділів підприємства

Слід відмітити, що однією зі складових фінансової звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів за звітний період підприємства, є примітки до фінансової звітності. У них відображаються показники та пояснення, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності: про рух нематеріальних та необоротних активів, про інвестиції (капітальні та фінансові), про структуру (складові) інших операційних, фінансових та інших доходів і витрат, про обсяг бартерних операцій, рух забезпечень і резервів, використання амортизаційних відрахувань, методи оцінки запасів, інформація про нестачі та втрати від псування цінностей, суми курсових різниць, інформація про перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості тощо. Отже, примітки – це не лише типова форма №

5, а й сукупність показників (пояснювальна записка), що дає повну та об'єктивну картину про фінансовий стан і результати діяльності підприємства у вигляді письмового пояснення, таблиць, графіків тощо.

Фінансова звітність має ряд переваг:

- однаковість форм звітності для різних підприємств, що дозволяє використовувати єдині;
- методи розрахунку показників і забезпечує певний рівень порівнянності даних;
- відкритість, що дозволяє використовувати звітність для оцінки підприємств і внутрішніми, і зовнішніми користувачами;
- обов'язковість складання, то не накладає додаткових витрат на проведення аналізу [45, с.38].

При цьому умовою ефективної оцінки фінансового стану є фінансова звітність, яка підготовлена відповідно до загальних вимог і правил розкриття інформації, наведених у стандартах бухгалтерського обліку.

За допомогою фінансової звітності можна отримати комплексну оцінку діяльності суб'єкта господарювання, визначити його економічний потенціал та оцінити перспективи розвитку.

2) податкова звітність (податкова декларація з податку на додану вартість, декларація з податку на прибуток);

3) статистична звітність підприємств щодо обсягів та структури виробництва та збуту продукції (залежно від галузі та виду економічної діяльності), фінансових результатів, дебіторської та кредиторської заборгованості (ф. № 1-Б термінова);

4) первинна бухгалтерська та оперативна інформація стосовно фінансових зобов'язань підприємства, його дебіторів, наявних товарно-матеріальних запасів та інших ліквідних цінностей, джерел отримання доходів, складу поточних витрат тощо;

5) матеріали аудиторських перевірок підприємства;

б) результати спеціальних обстежень та спостережень.

Перехід підприємств з 2000 року на нові методологічні принципи бухгалтерського обліку та розкриття інформації у фінансовій звітності, передбачені Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [54], сприяє підвищенню об'єктивності фінансової інформації, краще задовольняє інформаційні потреби різних груп стейкхолдерів (англ. - stakeholders), тобто осіб, які мають певне відношення до підприємства - інвесторів, кредиторів, менеджерів та працівників підприємства, постачальників, споживачів, суспільних та державних установ тощо. Тим самим створюються кращі передумови для діагностики фінансово-майнового стану підприємства.

Податкова звітність підприємства є вагомим інформаційним джерелом не тільки для проведення внутрішньої діагностики (наявність податкових боргів), а й переважно використовується у перебігу зовнішньої діагностики, яку здійснюють державні податкові адміністрації. Моніторинг податкової дисципліни та фінансового стану платників податків проводиться переважно з використанням інформації, що міститься в податковій звітності, яка є для цієї групи стейкхолдерів єдиним систематичним інформаційним джерелом. При виявленні ознак порушень та наявності податкових боргів ця інформація доповнюється оперативною інформацією, зібраною у перебігу податкових перевірок та спеціально здійснених запитів.

Використання даних статистичної звітності підприємств дозволяє проаналізувати:

1) динаміку та структуру виробництва та збуту продукції у вартісних та (або) натуральних показниках відповідно до затверджених форм звітності;

2) оцінити щомісячні обсяги фінансових результатів діяльності, що дозволяє поглибити інформацію фінансової звітності та оцінити ритмічність діяльності підприємства протягом кварталу;

3) структуру кредиторської та дебіторської заборгованості за видами, місцем розташування контрагентів (внутрішня, країни СНД, інші країни), терміновістю погашення; форма №1-Б «Звіт про фінансові результати,

дебіторську та кредиторську заборгованість» є єдиною формою звітності підприємств, в якій віддзеркалюється обсяг простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості [90, с.174].

Первинна інформація управлінського та бухгалтерського обліку дозволяє отримати максимально повну та достовірну інформацію щодо усіх господарських операцій підприємства, які прямо або опосередковано можуть впливати на виникнення та течію кризи. Використання цієї інформації передбачає наявність знань та навичок у галузі бухгалтерського обліку, які дозволяють: 1) оперувати інформацію з реєстрів аналітичного бухгалтерського обліку (оборотні відомості по рахунках та субрахунках бухгалтерського обліку відповідно до Плану рахунку, діючого на даному підприємстві); 2) перевірити коректність відображення окремих господарських операцій в бухгалтерському обліку з точки зору виявлення зловживань, помилок тощо.

Вагомим джерелом інформації можуть слугувати акти та первинні матеріали аудиторських перевірок, особливо не обов'язкових (проводиться щорічно в акціонерних товариствах для підтвердження достовірності та повноти даних фінансової звітності), а добровільних (проведення якого замовляється підприємством для превентивної перевірки та отримання консалтингової допомоги). Як відомо, зовнішній аудитор - це незалежний високодипломований фахівець, що має відповідну ліцензію на здійснення цього специфічного напрямку підприємницької діяльності та фахову підготовку. Відповідно до міжнародних стандартів аудиторської діяльності аудитор повинен зберігати конфіденційність по відношенню до свого замовника та стояти на стороні власника або замовника при проведенні перевірки. Під час проведення перевірки аудитор повинен:

- підтримувати роботу по виявленню кризи, проведенню її діагностики, зокрема розрахувати найважливіші показники-індикатори кризи, провести їх горизонтальний та еталонний аналіз тощо;

- при виявленні ознак кризи - негайно сповістити про це власника та замовника та запропонувати заходи щодо її пом'якшення та (або) подолання (залежно від стадії та інших параметрів);

– обов'язково відобразити факт кризи та вірогідність банкрутства підприємства в аудиторському висновку, матеріалах, що публікуються у засобах масової інформації для своєчасного інформування усіх власників підприємства щодо можливих ризиків та втрат [85, с.35].

Як свідчить не тільки українська, а й закордонна практика, існують чисельні випадки недостовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, причиною яких є не лише низька кваліфікація фахівців відповідних служб, зміна методології (в Україні - впровадження національних стандартів), а й зловживання та шахрайство посадових осіб підприємства. У будь-якому випадку, бухгалтерський облік та звітність віддзеркалюють лише події, що мали місце в минулому, характеризують процес кругообігу капіталу, що фактично завершився.

Враховуючі ці обставини, вагомим джерелом інформації, необхідної для достовірної поглибленої діагностики фінансового стану, є інші джерела інформації, зокрема настрої в колективі, точка зору персоналу на існуючі проблеми та їх причини, особливо менеджерів з продажу, які безпосередньо контактують з покупцями продукції (товарів, робіт, послуг). Збір такої інформації проводиться шляхом анкетування (за спеціально розробленими анкетами), шляхом здійснення фотографії робочого дня (для виявлення організаційних проблем), прямого опитування (співбесіди „вік на віч"), методом „мозкового штурму" у спеціально сформованих мікрогрупах для виявлення основних проблем та причин їх виникнення тощо. Виправданим слід вважати поширення закордонного досвіду анонімного інформування керівництва та власників щодо наявних проблем та пропозиції стосовно удосконалення діяльності підприємства, окремих бізнес-процесів тощо (наприклад, в Україні така практика активно використовується McDonalds Ukraine).

Також для комплексної оцінки фінансового стану можуть залучатись нормативна, планова інформація, дані інвестиційних та фінансових програм і проектів, зведених і окремих кошторисів, калькуляцій. Саме вони дають змогу

виявити відхилення фактично досягнутих значень фінансових показників від запланованого рівня.

При формуванні аналітичних висновків для внутрішніх користувачів виникає потреба в залученні до розрахунків даних за центрами відповідальності в межах управлінського обліку. Це дає змогу виявляти внутрішньовиробничі фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства. Всі ці документи містять більш деталізовану інформацію ніж фінансова звітність, що, в свою чергу, дозволяє одержати додаткові аналітичні дані і підготувати більш обґрунтовані висновки, значно розширити межі дослідження. Ще однією перевагою використання внутрішньої звітності для проведення діагностики фінансового стану є оперативність, яка виявляється в можливості його проведення щомісяця.

Накопичення внутрішньої інформації має проводитися за затвердженим переліком показників з визначеною періодичністю. За умови застосування автоматизованих систем бухгалтерського обліку база необхідних даних може формуватися автоматично відповідно до розробленої програми. Інформація, що накопичується, має давати повне та об'єктивне уявлення про обсяги та терміни виконання зобов'язань та поточних платежів, необхідних для нормального перебігу фінансування діяльності – з одного боку; та про можливості підприємства щодо забезпечення ритмічного та сталого фінансування – з іншого.

Метою накопичення зовнішньої інформації є проведення моніторингу зовнішнього оточення підприємства, насамперед у таких сегментах як кон'юнктура ринків (споживчих, товарних, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів), державне регулювання бізнесу, податкова політика держави. Джерелами отримання такої інформації є публікації в пресі та спеціалізованих виданнях, кон'юнктурні огляди, огляди політичних та економічних новин, виступи народних депутатів та представників владних структур, публікації проектів законодавчих актів та прогнози рішень уряду, макроекономічна статистика, дані бюджетів відповідного рівня, очікувані темпи інфляції та залучення зовнішніх кредитів тощо.

Особливо корисною є інформація, отримана з оперативного макросередовища, насамперед від таких груп агентів, як: клієнти (споживачі), постачальники, конкуренти, обслуговуючий банк тощо. Опитування споживачів дозволить зрозуміти, чому продукція підприємства не користується попитом або реалізується у менших обсягах і що необхідно запровадити для виправлення становища.

Підприємства-конкуренти працюють в тих же умовах господарювання, а отже переговори з ними дозволяють краще зрозуміти, які найбільш вагомі загрози та ризики, притаманні поточному стану ринку, як оцінюється поточна кон'юнктура ринку, наскільки вірогідно її поліпшення (або погіршення) на майбутнє, у чому полягають найвагоміші конкурентні переваги, що забезпечують високий конкурентний статус на даному етапі розвитку ринку.

Переговори з банком, що здійснює розрахунково-касове обслуговування підприємства, дозволяють дізнатися про поточні проблеми грошового обігу підприємства (ритмічність, збалансованість), наявний досвід кредитування (кредитну історію), вірогідність та умови фінансової підтримки антикризової програми підприємства (кредитоздатність).

Вагоме значення для створення належного інформаційного забезпечення діагностики мають різноманітні Інтернет джерела -портали та сайти, на яких розміщується змістовна інформація, а саме:

- діючі нормативно-інструктивні матеріали та законопроекти, що знаходяться на розгляді, наприклад, www.liga.net, www.rada.gov.ua;
- галузеві аналітичні огляди кон'юнктури відповідних сегментів ринку, наприклад, www.autoconsulting.com.ua, www.business.ua, www.dengi-info.com, www.apk-inform.com, www.ukrfood.com.ua, www.usb.com.ua, www.quote.ru;
- цін реалізації аналогічної продукції (товарів, робіт, послуг), цін закупівлі необхідних матеріально-технічних ресурсів, наприклад, www.passage.com.ua, www.zakupivli.com, www.machinery.com.ua, www.price-list.kiev.ua, www.tovary.net, www.allinfo.com.ua;

- пропозиції комерційних банків відносно умов та цін кредитування, наприклад, www.pravex.com, www.privatbank.com.ua, www.tavrika.com, www.raiffeisenbank.com.ua, , www.alfabank.com.ua;
- бази даних відносно фінансово-майнового стану підприємств-аналогів, наприклад, www.istock.com.ua;
- інформаційні матеріали стосовно проходження справи про банкрутство: www.liga.net/bankrupt/;
- пропозиції щодо купівлі-продажу матеріальних активів у перебігу ліквідаційної процедури: www.spfu.gov.ua;
- інша змістовна інформація, яка може бути отримана за допомогою пошукових систем.

Зовнішня інформація, як правило, є описовою (лише окремі параметри оцінюються кількісно вимірювальними показниками) та достатньо агрегованою (узагальненою). Однак її осмислення, аналіз та синтез дає змогу визначити загальний напрям розвитку ринкової ситуації, сучасний стан та подальші перспективи діяльності підприємства. Отже, інформаційне забезпечення комплексної оцінки фінансового стану повинне включати не лише дані фінансової звітності, а й всю внутрішню бухгалтерську документацію. Саме це дасть змогу покращити якість вихідних аналітичних даних, які необхідні для прийняття управлінських рішень на підприємстві.

Таким чином, основною діяльністю підприємства є його ефективна фінансово-господарська діяльність та забезпеченість фінансовими ресурсами. Все це створює «добрий» фінансовий стан підприємства, проте все це може мати тимчасовий характер, тому підприємство має потребу до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємств сприяє інформаційному забезпеченню всіх учасників виробничого процесу, а саме для розроблення планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств, мінімізації ризиків за позиками та внесками, диверсифікації відсоткових ставок тощо.

1.3 Методика комплексного аналізу фінансового стану підприємства

Методика комплексного аналізу і оцінки ефективності господарської діяльності займає важливе місце у фінансовому аналізі.

Її використання забезпечує:

- об'єктивну оцінку минулої діяльності, пошук резервів підвищення ефективності господарювання;
- порівняльну оцінку товаровиробників у конкурентній боротьбі і вибір партнерів [80,86].

Для того щоб вивчити дану тему, потрібно розглянути систему проблемних питань, які можна узагальнити за такими напрямками:

- сутність та завдання комплексного фінансового аналізу;
- визначення поняття та аналіз інформаційної бази комплексного аналізу, системи вимог до неї;
- особливості побудови моделі обробки вхідної інформації відповідно до специфіки об'єкта дослідження;
- формування цільового елемента комплексного фінансового аналізу – інтегрованого показника фінансового стану підприємства;
- комплексний аналіз на основі визначення загальної оцінки комерційної надійності підприємства – об'єкта дослідження;
- комплексний аналіз на основі моделей прогнозування банкрутства підприємства;
- формування майбутніх трендів фінансово-господарської діяльності підприємства на основі інтерпретації результатів комплексного фінансового аналізу [90, с.104]

Важливе значення для правильного розуміння комплексного фінансового аналізу відіграє з'ясування сутності та визначення основних завдань комплексного аналізу.

Загалом, комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання та його місця в економічному середовищі. Така оцінка формує необхідну інформаційну базу для прийняття різноманітних управлінських та фінансових рішень щодо проблемних питань купівлі-продажу бізнесу, напрямків виробничого розвитку, залучення та здійснення інвестицій тощо, та визначається на основі майнового потенціалу підприємства, коефіцієнтів ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, кредитоспроможності та інтегральної оцінки [87, с. 271].

Комплексний фінансовий аналіз використовується власниками для інформаційного забезпечення потреб оперативного фінансового планування, а також є складовою інструментарію антикризового управління та методологічною базою провадження справи про банкрутство. Вважається, що цей вид аналізу, який уможлиблює проведення як ретроспективної, так і перспективної оцінки фінансового стану підприємства, оптимально відповідає вимогам виконання таких завдань:

- залучення фінансових ресурсів;
- пошук високорентабельних проектів;
- оцінка надійності партнерів;
- оцінка доцільності інвестування;
- оптимізація фінансової діяльності підприємства;
- комплексне фінансове оздоровлення суб'єкта господарювання [82, с.111].

Сутнісна характеристика згаданих вище завдань висуває низку вимог до організації процесу проведення комплексного фінансового аналізу підприємства. Серед них можна виділити наступні [77, с.66].

По-перше, методологічна база комплексного аналізу повинна базуватись на таких методиках, які давали б змогу в обмежені строки оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання. Комплексний фінансовий аналіз повинен протягом двох-трьох тижнів не тільки виявити проблемні елементи, а й зробити

обґрунтовані висновки щодо розвитку тенденції зміни фінансового стану суб'єкта господарювання в цілому.

По-друге, на основі практичних результатів проведення комплексного фінансового аналізу аналітиками було напрацьовано досить ефективний прийом організації аналізу фінансових звітів – но насамперед визначитись з оптимальною базою для порівняння значень фінансових показників. Такою базою можуть слугувати:

- середньогалузеві значення показників;
- показники підприємств, що є лідерами галузі, до якої відноситься об'єкт дослідження;
- нормативні значення фінансових показників відповідно до законодавчих або внутрішніх нормативних документів;
- цільові значення фінансових показників;
- оптимальні або критичні значення фінансових показників;

По-третє, для здійснення комплексного аналізу необхідно забезпечити формування групи показників, які б у своїй сукупності відповідали вимогам комплексної характеристики фінансового стану підприємства та перспектив його подальшого розвитку.

По-четверте, ефективність комплексного аналізу значною мірою залежить від можливості побудови адекватної системи однозначності трактування результатів математичної та аналітичної обробки визначеної групи цільових показників з метою попередження та уникнення двозначності висновків експертів щодо оцінки стану об'єкта дослідження.

Ключовим елементом комплексного аналізу фінансового стану підприємства є модель обробки вхідної інформаційної бази. Така модель органічний синтез математичних, статистичних та аналітичних методів дослідження. Загальна структура моделі обробки вхідної інформаційної бази відображена на рис. 1.1.

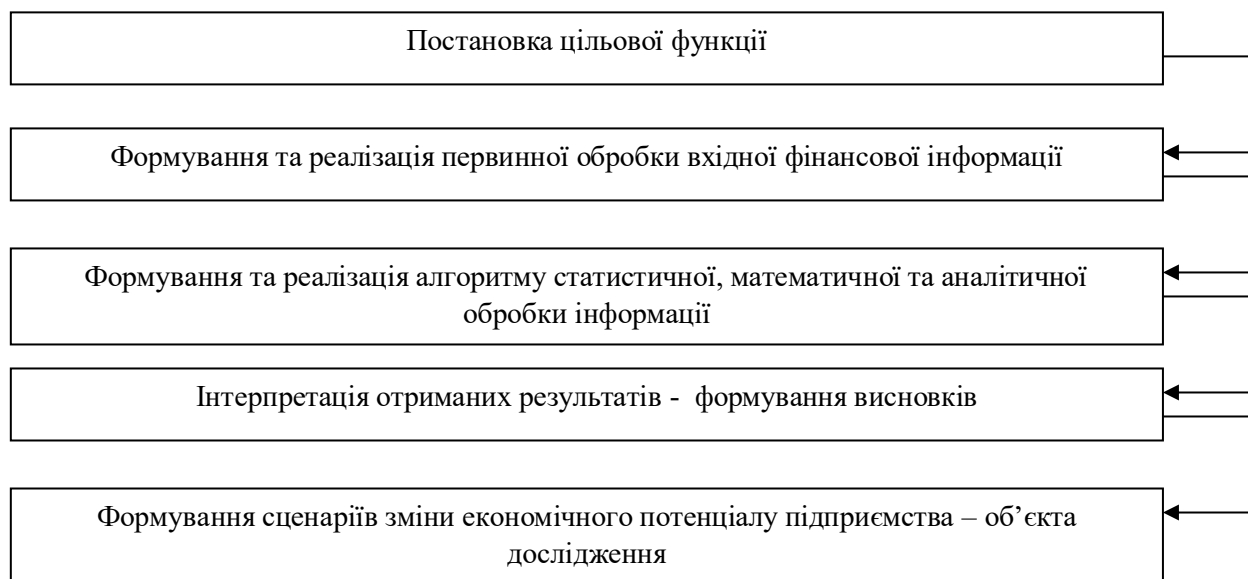

Рисунок 1.1 – Загальна структура обробки вхідної інформації бази [54, с.105]

На першому етапі замовник комплексного аналізу забезпечує постановку цільової функції моделі обробки вхідної інформаційної бази. До виконавців аналізу доводяться такі елементи:

- об'єкт дослідження та його специфіка;
- інформаційна база;
- мета та завдання проведення дослідження;
- сукупність напрямків аналізу діяльності підприємства, які є складовими узагальнюючого інтегрального показника;
- форма подання кінцевої (вихідної) інформації;
- методика формування пропозицій щодо здійснення заходів для забезпечення досягнення мети комплексного фінансового аналізу.

На другому етапі передбачається обґрунтування процедур та проведення первинної обробки, узагальнення та консолідації вхідної фінансової інформації.

Третій етап моделі обробки вхідної інформаційної бази передбачає забезпечення технічної реалізації методичних засад, визначених на першому етапі моделі, на основі обґрунтованої на другому етапі сукупності сфер аналізу

та об'єктів дослідження. При цьому забезпечується вибір необхідної методики консолідації результатів первинної обробки вхідної інформації за певними напрямками дослідження, визначення структури та порядку формування цільового інтегрованого показника. Інструментарій, що може бути використаний виконавцем фінансового аналізу для обробки вхідної фінансової інформації, можна об'єднати в три групи:

- ранжирування фінансових показників та коефіцієнтів;
- розрахунок інтегрованого показника фінансового стану підприємства;
- порівняння розрахункових показників з еталонними величинами.

Інтерпретація та пояснення результатів обробки фінансової інформації відбувається на четвертому етапі [54, с. 105-106].

Формування висновки щодо об'єкта дослідження на підставі проведених розрахунків не лише дає можливість замовникам комплексного аналізу одержати відповіді на поставлені ними питання, а й є основою прогнозування зміни економічного потенціалу об'єкта дослідження. Органічним доповненням до попереднього етапу комплексного аналізу є процес формування сценаріїв майбутнього тренду фінансово-господарської діяльності підприємства, що має місце на останньому – п'ятому етапі.

Система комплексної оцінки діяльності дозволяє провести всебічний багатоваріантний її аналіз, тим самим усуваючи однобічну направленість оцінки.

В економічній літературі існують безліч методичних підходів щодо оцінки фінансового стану. Традиційно у наукових джерелах виділяють методи, які у загальних рисах можна розподілити на: методи, засновані на аналізі балансу підприємства (горизонтальний, вертикальний, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів); евристичні методи, що засновані на неформальних, інтуїтивних підходах та узагальненні досвіду розв'язання аналогічних завдань та методи експертних оцінок; економіко-математичні методи. Зважаючи на загальне охоплення і глибину аналізу фінансового стану слід виділити експрес-аналіз та комплексний аналіз.

Основною відмінністю між експрес-аналізом і комплексним аналізом

фінансового стану є ступінь деталізації аналітичних розрахунків. В той же час комплексний аналіз дозволяє всебічно оцінити фінансовий стан підприємства на основі одночасного та узгоджуваного вивчення сукупності різних параметрів, що всебічно характеризують фінансово-господарську діяльність. Першочерговим завданням проведення оцінки фінансового стану є чітке окреслення мети та завдань його здійснення. Слід відзначити, що найчастіше внутрішніми службами підприємства оцінка фінансового стану здійснюється з метою впровадження певних заходів щодо його зміцнення та виявлення основних напрямів подальшого розвитку підприємства. З іншого боку постійним завданням у рамках функціонування системи раннього попередження і реагування в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності є діагностика банкрутства підприємства, що дозволяє вчасно запобігти небажаним наслідкам. Зовнішня оцінка фінансового стану може проводитися акціонерами, кредиторами, інвесторами, податковими органами, підприємствами-партнерами тощо. Однак, найчастіше вона зводиться до оцінки кредитоспроможності, оскільки в сучасних умовах зростає потреба підприємств у позиковому капіталі. Відповідно до вищенаведених цілей обриється методика здійснення аналізу фінансового стану (рис. 1.2).

Найбільш вживаним у практиці господарювання вітчизняних підприємств є аналіз фінансових коефіцієнтів. Як правило, оцінка проводиться за групами показників майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, прибутковості, ділової активності. Класифікація груп, їх склад та методика розрахунку показників, які закріплені у нормативних документах різних міністерств і відомств, а також представлених у різноманітних наукових доробках, істотно різняться, що обумовлює відсутність єдиного підходу до оцінки фінансового стану.

Останні роки набули поширення методики, що надають можливість інтерпретації результатів оцінки фінансового стану на основі одного узагальнюючого показника. Але їх різноманіття, відсутність певної систематизації, чіткого алгоритму здійснення розрахунків та умов застосування

ускладнюють їх використання у практичній діяльності підприємств.

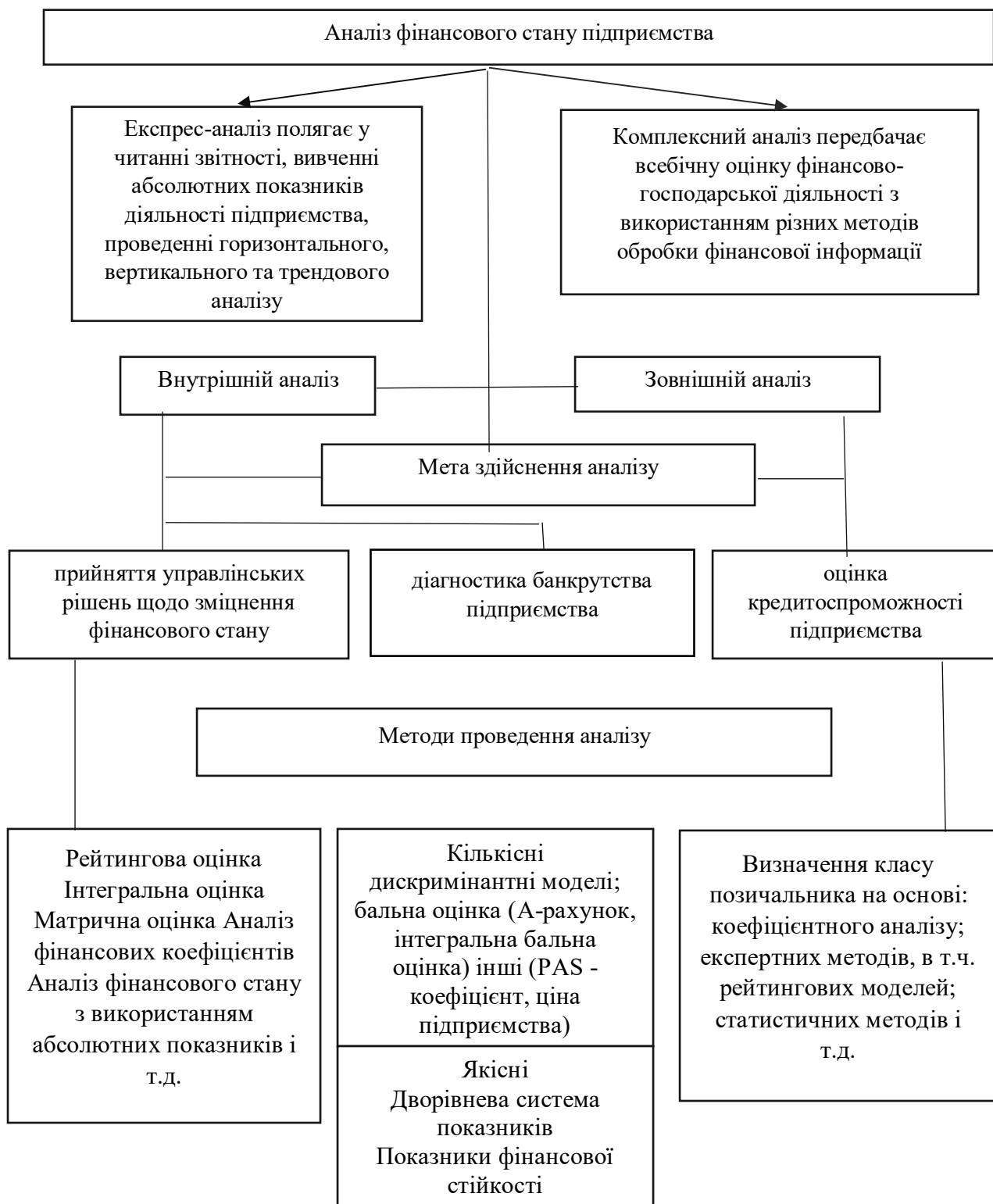

Рисунок 1.2 – Методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства [13, с.36]

Крім того, істотною проблемою використання більшості методик є відсутність нормативних значень фінансових показників, що враховують галузеві особливості функціонування підприємств, статичність фінансового аналізу, непридатність деяких західних методик до вітчизняних умов господарювання, низький рівень інформативності фінансової звітності.

Коротка характеристика основних методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства наведена у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Характеристика основних методів оцінки фінансового стану підприємства [узагальнено автором на основі [4,5,6,7,45,46,61,65]]

Методи	Характеристика
1	2
Метод фінансових коефіцієнтів	Передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, рентабельність (прибутковість) діяльності, майновий стан та ділову активність. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів досить різноманітний і залежить від обраної методики, що затверджена нормативними документами або упорядкована певними науковцями
Оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників	Може бути використана для оцінки окремих сторін фінансового стану. Наприклад: - для характеристики рівня фінансової стійкості з боку прибутковості підприємства на основі використання результатів маржинального аналізу; - визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів
Рейтингова оцінка	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою є можливість ранжування ряду підприємств за обраною ознакою.
Бальна оцінка (спектр бальна оцінка)	Бальна оцінка полягає в проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Спектр бальна оцінка при цьому передбачає використання «рознесення» цих значень за зонами віддаленості від оптимального значення.
Матрична оцінка	Базується на побудові матриці сукупності фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. З іншого боку може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат
Інтегральна оцінка	Результатом проведення оцінки є визначення інтегрального показника на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складові, так і в цілому фінансовий стан підприємства
Дискримінантні моделі	Дозволяють визначити вірогідність настання банкрутства на основі розробки (або використання) інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні (коефіцієнт Бівера, Вайбеля) та багатофакторні (модель Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенко, Савицької тощо) моделі.

Таким чином, формування єдиної системи методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробка детального алгоритму їх застосування сприятиме:

- по-перше, об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств та їх забезпеченню фінансовими ресурсами;

- по-друге, підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що, в підсумку, забезпечуватиме збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємств різних галузей економіки.

Висновки за розділом 1

Вивчення теоретико-методичних засад комплексної оцінки фінансового стану підприємства дозволило зробити наступні висновки.

1. Сутність фінансового стану підприємства, визначення: фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що визначає реальну (на фіксований момент часу) та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності, певний рівень саморозвитку підприємства та спроможність погашення зобов'язань перед відповідними суб'єктами господарювання. Адже фінансовий стан визначає місце підприємства в економічному середовищі та те, наскільки ефективними і безризиковими можуть бути ділові відносини з ним комерційних банків, постачальників, потенційних інвесторів і позичальників. Для підприємства, як і для його партнерів, становить інтерес не тільки фактичний стан справ, тобто те, що було, а й очікуваний фінансовий стан.

2. Інформація для оцінки фінансового стану міститься у відповідних формах фінансової звітності: форма 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан);

Форма 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід); Форма 3 «Звіт про рух грошових коштів»; Форма 4 «Звіт про власний капітал»; Примітки до річної фінансової звітності.

В цілому порядок оцінки фінансового стану підприємства може бути представлений такими чином: по-перше, необхідно чітко визначити мету проведення оцінки фінансового стану підприємства, оскільки від неї буде залежати подальший вибір підходів щодо її здійснення; по-друге, здійснюється збір інформації і обираються напрями оцінки й конкретні показники, що дозволять охарактеризувати фінансовий стан підприємства або його складові відповідно до поставленої мети; по-третє, проводиться розрахунок показників та їх порівняння з нормативними значеннями; по-четверте, проводиться ретельне вивчення основних причин змін тих чи інших показників та характеристика їх досягнутого рівня; по-п'яте, виявляються резерви та обґрунтовуються заходи щодо зміцнення фінансового стану підприємств.

3. Для проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства використовують фінансові коефіцієнти та абсолютні показники, рейтингову та бальну оцінку, матричну та інтегральну оцінку, дискримінантні моделі.

Комплексна оцінка фінансового стану за допомогою цих методів дає змогу виявити ті напрями в діяльності підприємства, в яких виникають проблеми, а також досліджувати причини, що їх зумовили. Це є величезною перевагою комплексної оцінки.

РОЗДІЛ 2

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ЧЕРКАСИСПЕЦОДЯГ»

2.1 Загальна характеристика показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки

Товариство з обмеженою відповідальністю «Черкасиспецодяг» (надалі Товариство) як самостійний господарюючий суб'єкт створене шляхом об'єднання майна та організаційних можливостей його Учасників для здійснення підприємницької діяльності і отримання прибутку на вкладений капітал і знаходиться у м. Черкаси, Соснівський район, вул. Онопрієнка, 10 та діє у відповідності із цивільним і господарським кодексом та іншими законодавчими актами України.

Форма власності – приватна власність. Основний вид діяльності – пошив спецодягу, робочого одягу і корпоративного одягу, робочого взуття і засобів індивідуального захисту.

ТОВ «Черкасиспецодяг» є юридичною особою, має відокремлене майно, може від свого імені укладати угоди, набувати майнових та особистих немайнових прав і нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем у суді, господарському суді та третейському суді.

Товариство здійснює свою діяльність згідно повного господарського розрахунку, самофінансування, несе відповідальність згідно з діючим законодавством за наслідки своєї господарської діяльності.

Товариство діє з метою отримання прибутку шляхом здійснення господарської діяльності, насичення ринків товарів, робіт, послуг за рахунок розвитку сфери виробництва, розвитку товарообміну та зовнішньоекономічних зв'язків, і задоволення на цій основі соціально-економічних потреб Учасників, працівників товариства, населення, інших підприємств.

Для фінансово-економічної характеристики ТОВ «Черкасиспецодяг» наведемо основні показники діяльності підприємства у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016 -2018 рр.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Зміни (+,-) показника 2017 року порівняно з 2016 роком		Зміни (+,-) показника 2018 року порівняно з 2017 роком	
				абсолютне, тис. грн	відносне, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Капітал станом на кінець року, тис.грн.:	80892	87066	95526	6174	7,63	8460	9,72
в т.ч.	27336	27402	27690	66	0,24	288	1,05
1.1. Власний капітал:							
1.1. нерозподілений прибуток або непокриті збитки	3294	3360	3648	66	2,00	288	8,57
1.2. Позиковий капітал:	53556	59664	67836	6108	11,40	8172	13,70
в т.ч.							
1.2.1. довгостроковий позиковий капітал:	552	552	552	0	0,00	0	0,00
1.2.2. Короткостроковий позиковий капітал	53004	59112	67284	6108	11,52	8172	13,82
2. Майно станом на кінець року, тис.грн:	80892	87066	95526	6174	7,63	8460	9,72
2.1. Необоротні активи;	56448	56550	60504	108	0,18	3960	7,00
2.2. Оборотні активи:	24444	30516	35022	6078	24,84	4506	14,77
2.2.1. запаси	13176	22026	25440	8850	67,17	3414	15,50
2.2.2. кошти в розрахунках	11256	8472	9516	-2784	-24,73	1044	12,32
2.2.3. грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	12	18	66	6	50,00	48	266,67
3. Трудові ресурси:							
3.1. середньооблікова чисельність працівників, осіб	49	50	53	1	2,04	3	6,00
3.2. фонд оплати праці, тис.грн;	4206	4891	5596	685	16,29	705	14,41
3.3. середньомісячна заробітна плата, грн.;	7153	8152	8798	999	13,97	646	7,92

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
3.4. продуктивність праці	589,96	465,12	517,13	-124,84	-21,05	52,01	11,18
4. Економічні показники:							
4.1. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	28908	23256	27408	-5652	-19,55	4152	17,85
4.2. собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	12474	8082	10026	-4392	-35,21	1944	24,05
4.3. чистий фінансовий результат, тис.грн.	84	66	288	-12	-21,43	222	336,36
4.4. Рентабельність обороту, %	0,29	0,28	1,05	-0,01	-2,33	0,77	270,26
5. Фінансові коефіцієнти:							
5.1. автономії;	0,34	0,31	0,29	-0,02	-6,87	-0,02	-7,90
5.2. маневрування;	-1,06	-1,06	-1,19	0,00	-0,12	-0,12	11,43
5.3. фінансового ризику;	1,96	2,18	2,45	0,22	11,14	0,27	12,51
5.4. абсолютної ліквідності;	0,00023	0,00030	0,00098	0,00008	34,50	0,00068	222,13
5.5. покриття	0,46	0,52	0,52	0,06	11,94	0,00	0,81

Згідно даних таблиці обсяг капіталу підприємства з 2016 року по 2018 рік зріс з 80892 до 95526 тис. грн, за рахунок власного і позикового капіталу.

Зазначимо, що зростання розміру власного капіталу обумовлено збільшенням нерозподіленого прибутку. В свою чергу, сума нерозподіленого прибутку з 2016 по 2018 рік зросла з 3294 до 3648 тис. грн, що можна розцінювати як позитивну тенденцію. Нерозподілений прибуток підприємство накопичує з метою оновлення матеріально-технічної бази.

Стосовно позикового капіталу, то спостерігається його збільшення протягом досліджуваного періоду за рахунок короткострокового позикового капіталу. Зростання обсягів короткострокового позикового капіталу пов'язано з значним збільшенням кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги

і поточних зобов'язань. Динаміку капіталу та його складових наочно наведено на рисунку 2.1.

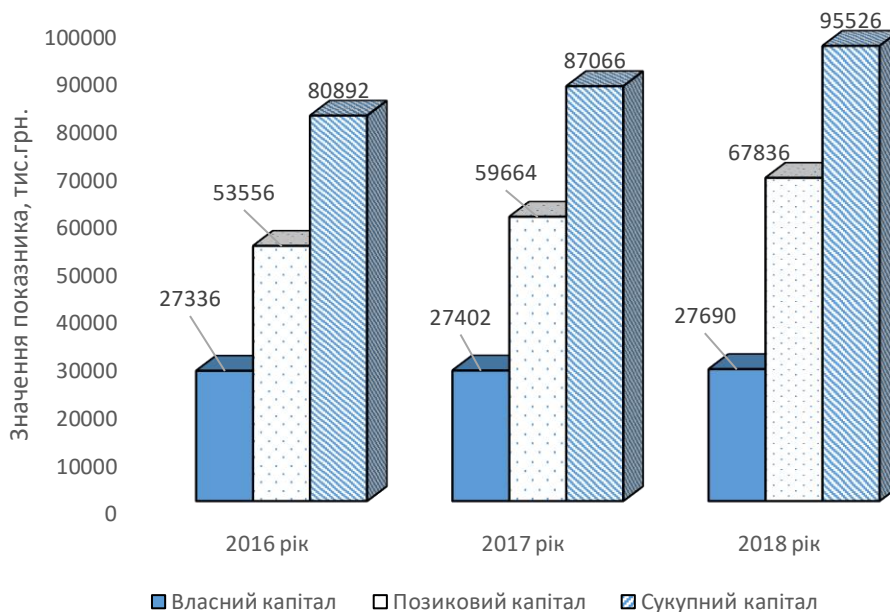

Рисунок 2.1 – Динаміка розміру капіталу та його складових ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 рр. (на кінець року)

З рисунку 2.1 видно, капітал досліджуваного підприємства поступово збільшується за рахунок усіх своїх складових.

Збільшення активів (майна) ТОВ «Черкасиспецодяг» відбулося за рахунок необоротних та оборотних активів. Вартість необоротних активів у загальній вартості майна є значною, тобто структура активів є «важкою».

Розмір необоротних активів з 2016 по 2018 рік збільшився з 56448 тис. грн. до 60504 тис.грн., або на 0,18% та на 7% відповідно у 2017 році в порівнянні до 2016 роком і у 2018 році порівняно з 2017 роком. Зростання обсягів необоротних активів пов'язано зі збільшенням вартості основних засобів, тобто підприємство оновлювало свою матеріально-технічну базу та зі збільшенням незавершених капітальних інвестицій (підприємство розширює цех по виробництву взуття).

Збільшення вартості оборотних активів з 24444 до 35022 тис. грн. відбулося, в основному, за рахунок запасів. Зростання розміру запасів у 2017 році

проти 2016 року пояснюється збільшенням виробничих запасів та готової продукції, а у 2018 році пов'язано зі збільшенням обсягів виробництва. В свою чергу, зростання обсягу виробничих запасів було пов'язано із закупівлею комплектуючих для ремонту швейного устаткування, матеріалу для пошиву спецодягу.

У 2017 році проти 2016 року спостерігаємо зниження суми коштів у розрахунках на 2784 тис.грн. (на 24,73%), в основному за рахунок іншої поточної дебіторської заборгованості, що заслуговує позитивної оцінки. У 2018 році порівняно з 2017 роком розмір коштів у розрахунках зріс, що було пов'язано зі збільшенням суми дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та іншої поточної дебіторської заборгованості. Слід відмітити, що хоча і відбулося збільшення дебіторської заборгованості, але вона була менше ніж у 2016 році. Збільшення дебіторської заборгованості призвело до збільшення кредиторської заборгованості. Тому керівництву підприємства слід розробити заходи щодо погашення дебіторської заборгованості. Динаміку розміру активів наведемо на рисунку 2.2.

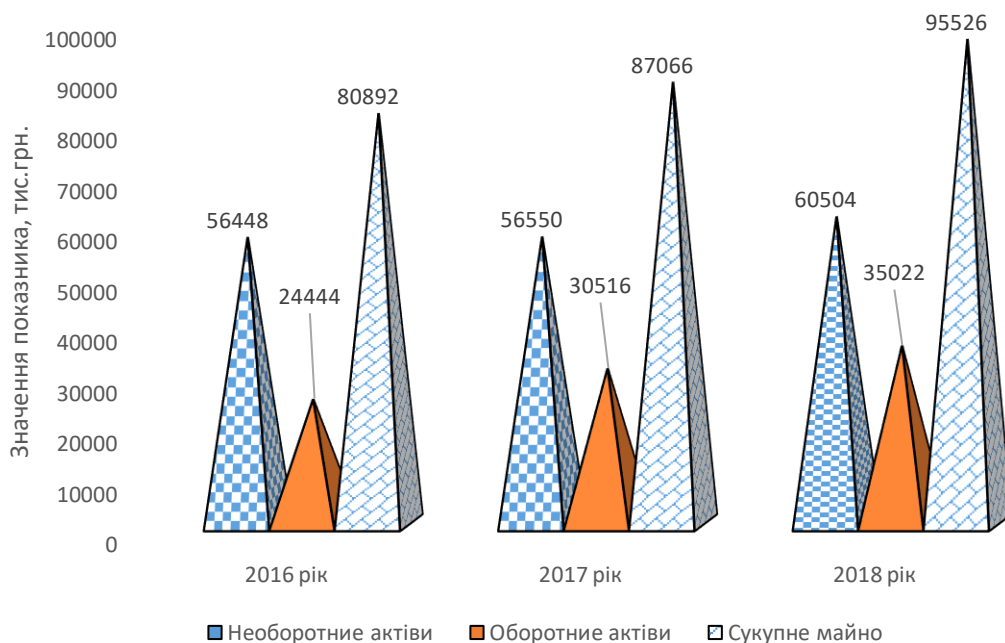

Рисунок 2.2 – Динаміка вартості майна та його складових ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 рр. (на кінець року)

За період з 2016 по 2018 рік відбулося зростання трудових показників. Так, середньооблікова чисельність працюючих збільшилася з 49 до 53 осіб, фонд оплати праці зріс з 4206 тис.грн. до 5596 тис.грн., середньомісячна заробітна плата зросла з 7153 грн. до 8798 грн. У 2017 році відбулося зниження продуктивності праці на 124,04 грн., що обумовлено зменшенням чистої виручки від реалізації продукції. Але вже у 2018 році спостерігаємо підвищення цього показника.

Слід відмітити, що у 2017 році розмір чистого доходу зменшився на 5652 тис.грн. (на 19,55%), що було пов'язано зі зниженням обсягів реалізації продукції (зменшилися обсяги заказів). У 2018 році ситуація покращилася і розмір чистої виручки зріс на 4152 тис.грн. (17,85%), але залишився нижче ніж у 2016 році.

Собівартість реалізованої продукції у 2017 році зменшилась на 4392 тис.грн. за рахунок зниження обсягів виробництва, а у 2018 році проти 2017 року зросла на 1944 тис.грн. (на 24,05%) у зв'язку зі збільшенням обсягів виробництва та цін на спецодяг. Зазначимо, що у 2018 році темпи росту собівартості реалізованої продукції перевищують темпи росту виручки, що заслуговує негативної оцінки.

Чистий прибуток у 2017 році проти 2016 року зменшився на 18 тис.грн. у зв'язку зі зниженням обсягів реалізації продукції. У 2018 році ситуація покращилася. Збільшення обсягу реалізації продукції позначилося на зростанні розміру чистого прибутку до 222 тис.грн., що оцінюється позитивно.

Динаміку розміру чистого доходу, собівартості та чистого фінансового результату ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 рр. ілюструє рисунок 2.3.

Аналізуючи фінансові коефіцієнти, відмітимо, що коефіцієнт автономії має тенденцію до зниження і є менше рекомендованого значення. Тобто частка власного капіталу у формування майна на кінець 2016 року становила 34%, на кінець 2017 року – 31%, а на кінець 2018 року лише 29%. Коефіцієнт фінансового ризику зростає і залишається більше оптимального значення. Це свідчить про те, що збільшується частка позикового капіталу для фінансування фінансово-господарської діяльності.

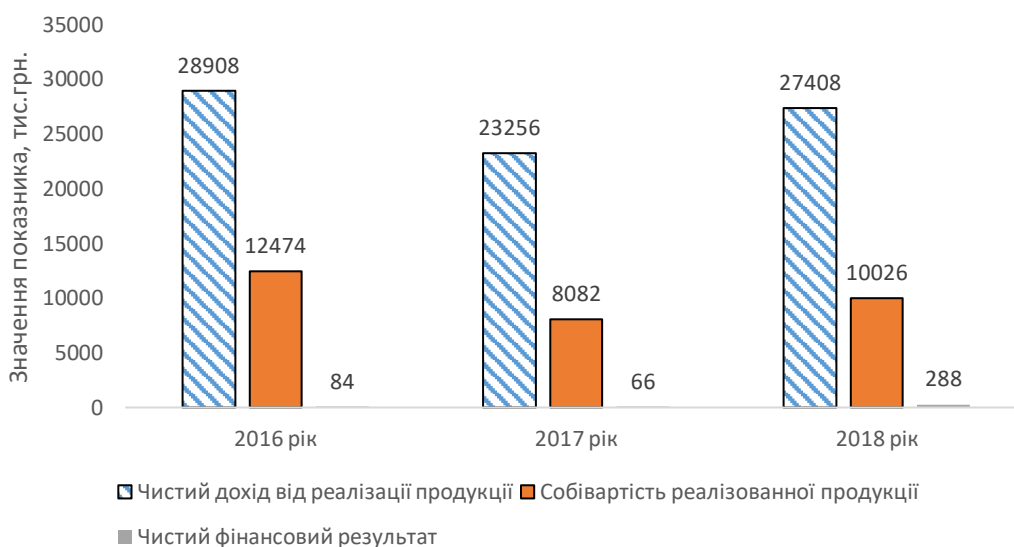

Рисунок 2.3 – Динаміка розміру чистого доходу від реалізації продукції, робіт, послуг, собівартості реалізованої продукції та чистого прибутку ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 рр.

Збільшення цього показника пов'язано з перевищенням темпів росту позикового капіталу над темпами росту власного капіталу, що призводить до негативних наслідків.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом періоду, що аналізується залишається значно нижче рекомендованого значення. На кінець 2011 року підприємство може негайно погасити лише 0,098% поточних зобов'язань за рахунок найліквідніших активів.

Загальний коефіцієнт покриття також є значно нижче нормативу, тобто поточні зобов'язання не в повній мірі покриваються поточними активами.

Таким чином, аналізуючи основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Черкасиспецодяг» відмітимо, що своє майно підприємство формує за рахунок власного та позикового капіталу, розмір яких постійно зростає. Фінансова служба підприємства, на наш погляд, раціонально використовує кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, зменшуючи власні потреби у платних кредитних ресурсах. Збільшення власного капіталу підприємства пов'язано зі зростанням суми нерозподіленого прибутку. Нерозподілений прибуток ТОВ «Черкасиспецодяг» накопичує з метою

технічного переозброєння.

Незважаючи на зростання обсягів власного капіталу, підприємство відчуває дефіцит власного оборотного капіталу, що пов'язано з наявністю дорогої матеріально-технічної бази.

Збільшення майна відбувається за рахунок оборотних і необоротних активів. Структура майна є «важкою», оскільки вартість необоротних активів у сукупному обсязі майна є найбільшою. Підприємство постійно оновлює свою матеріально-технічну базу.

Слід зазначити, що за останні три роки найбільш неефективною була діяльність у 2017 році. Спостерігалось зменшення обсягів реалізації, чистої виручки та чистого прибутку; збільшення розміру дебіторської заборгованості та готової продукції. Протягом 2016-2018 років ТОВ «Черкаспецодяг» є неліквідним і неплатоспроможним, про що свідчать розраховані коефіцієнти абсолютної і загальної ліквідності, які залишалися значно нижче нормативу.

Розраховані показники коефіцієнти автономії, фінансового ризику та маневрування свідчать про поступове втрачання фінансової незалежності підприємства, тобто збільшення частки позикового капіталу у валюті балансу та нестачу власного оборотного капіталу для фінансування поточної діяльності.

2.2 Оцінка рентабельності та ділової активності підприємства

Основними показниками, які характеризують ефективність виробництва, є показники рентабельності. Показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати роботи підприємства, оскільки їх величина показує співвідношення прибутку з наявними або використаними ресурсами.

Динаміку показників рентабельності ТОВ «Черкаспецодяг» за 2016-2018 рр. наведемо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники рентабельності ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 рр.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+,-) 2017 року від 2016 року, п.п.	Відхилення (+,-) 2018 року від 2017 року, п.п.
1. Рентабельність сукупного капіталу, %	0,11	0,08	0,31	-0,03	0,23
2. Рентабельність власного капіталу, %	0,31	0,24	1,04	-0,07	0,80
3. Рентабельність позикового капіталу, %	0,17	0,12	0,45	-0,05	0,33
4. Рентабельність основних засобів, %	0,18	0,15	0,67	-0,03	0,53
5. Рентабельність оборотних активів, %	0,37	0,24	0,88	-0,13	0,64
6. Загальна рентабельність обороту, %	47,41	54,5	52,96	-7,09	-1,54
7. Операційна рентабельність реалізації, %	2,57	1,78	2,17	-0,79	0,39
8. Валова рентабельність реалізації, %	56,85	65,25	63,42	8,4	-1,83
9. Чиста рентабельність реалізації, %	0,29	0,28	1,05	-0,01	0,77

За даними таблиці 2.2 у 2017 році рентабельність сукупного, власного та позикового капіталу знизилась за рахунок зменшення чистого прибутку, а у 2018 році зросла у зв'язку зі збільшенням чистого прибутку. Рентабельність основних засобів у 2017 році зменшилась на 0,03 п.п. за рахунок перевищення темпів зниження чистого прибутку над темпами зниження середньорічної вартості основних засобів, а її зростання у 2018 році було обумовлено збільшенням чистого прибутку.

Зниження рентабельності оборотних активів у 2017 році порівняно з 2016 роком відбулося за рахунок зменшення розміру чистого прибутку, а збільшення у 2018 році пов'язано з перевищенням темпів росту чистого прибутку над темпами росту оборотних активів.

Перевищення темпів зниження чистого доходу над темпами зниження валового прибутку призвело до збільшення валової рентабельності у 2017 році в порівнянні з 2016 роком, а відставання темпів росту валового прибутку над темпами росту чистого доходу – до зниження валової рентабельності у 2018 році проти 2017 року.

Чиста рентабельність реалізації у 2017 році порівняно з 2016 роком знизилася на 0,01 п.п. за рахунок того, що темпи зниження чистого прибутку перевищували темпи зниження чистого доходу, а її збільшення у 2018 році проти 2017 року пов'язано з перевищенням темпів росту чистого прибутку над темпами росту чистого доходу.

Таким чином, зменшення розміру чистого прибутку в 2017 році призвело майже до усіх розрахованих показників рентабельності у цьому році.

З метою визначення факторів, що визначають розмір показників рентабельності, здійснюють розкладання даних показників за складовими елементами-факторами.

Кінцевим фінансовим показником, який відображає ефект від використання капіталу, є чистий прибуток. Оцінка розміру прибутку на одиницю капіталу здійснюється шляхом розрахунку та аналізу показника рентабельності капіталу.

Розглянемо вплив факторів на рентабельність капіталу.

Значення показника рентабельності, у першу чергу, визначається значенням показника коефіцієнта оборотності (К_{об}) та рентабельності виручки від реалізації (Р_в). Цей взаємозв'язок формалізується так [65, с.235]:

$$P_K = K_{об_K} \times P_{вир} = \left(\frac{Вир}{K} \right) \times \left(\frac{ЧП}{Вир} \right), \quad (2.1)$$

де P_K – рентабельність капіталу;

$K_{об_K}$ – коефіцієнт оборотності капіталу;

$P_{вир}$ – рентабельність виручки;

ЧП – чистий прибуток;

Вир – виручка від реалізації;

К – середньорічний обсяг капіталу.

Проведення факторного аналізу за даною моделлю дозволяє визначити зони пошуку резервів підвищення рентабельності.

Для оцінки впливу факторів на ефективність використання капіталу підприємства складемо наступну таблицю 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники оцінки впливу факторів на ефективність використання капіталу ТОВ «Черкасиспецоляг» за 2017-2018 роки

Показник	2017 рік	2018 рік	Скори- го- ваний показ- ник	Відхилення (+;-)		
				всього	в т.ч. за рахунок:	
					коефіці- єнту оборот- ності	рента- бельності виручки
1.Чистий дохід (виручка від реалізації), тис. грн.	23256	27408	х	4152	х	х
2.Середньорічний розмір капіталу, тис. грн.	83979	91296	х	7317	х	х
3.Чистий прибуток, тис. грн.	66	288	х	222	х	х
4. Коефіцієнт оборотності капіталу, раз	0,28	0,30	х	0,02	х	х
5.Рентабельність виручки, %	0,28	1,05	х	0,77	х	х
6.Рентабельність капіталу, %	0,08	0,31	0,084	0,23	0,004	0,226

За даними розрахунків рентабельність капіталу ТОВ «Черкасиспецоляг» у 2018 році проти 2017 року зросла на 0,23 п.п. і складала у 2018 році 0,31%. Це відбулося під впливом наступних факторів:

- збільшення коефіцієнту оборотності капіталу на 0,2 обороти у 2018 році призвело до зростання рентабельності капіталу на 0,004 п.п.;
- збільшення рентабельності виручки від реалізації продукції та наданих послуг на 0,77 п.п. призвело до зростання рентабельності капіталу на 0,226 п.п.

Зазначимо, що у ринкових умовах запорукою життєздатності та основою стабільного становища підприємства служить його ділова активність. Вона відображає результативність діяльності підприємства, при якому є можливість вільно маневрувати грошовими коштами, ефективно їх використовувати, забезпечуючи безперебійний процес виробництва і реалізації продукції, враховуючи витрати щодо розширення та оновлення виробництва.

Ділова активність підприємства проявляється у динамічному розвитку підприємства, досягненні ним поставленої мети. Основним свідченням цього є: стабільна репутація підприємства, рівень ефективності використання фінансових ресурсів, високий імідж на ринку послуг тощо.

Під час поточного аналізу в якості критеріїв ділової активності найчастіше використовують такі показники, як обсяг реалізації продукції, товарів, наданих послуг, прибуток, величину капіталу, авансованого в активи підприємства. При цьому, обов'язково враховують, так зване, «золоте правило» економіки підприємства, згідно якого прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше.

Оптимальним вважають наступне співвідношення [76, с.354]:

$$T_{\text{ПР}} > T_{\text{Р}} > T_{\text{К}} > 100\%, \quad (2.2)$$

де $T_{\text{ПР}}$ – темп росту прибутку до оподаткування, %;

$T_{\text{Р}}$ – темп росту обсягу реалізації, %;

$T_{\text{К}}$ – темп росту авансованого капіталу, %;

Якщо вище зазначені умови виконуються, то це є свідченням того що:

– обсяг реалізації продукції зростає більш високими темпами ніж вкладений капітал, тобто, ресурси підприємства використовуються більш ефективно;

- прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва;
- економічний потенціал підприємства зростає, оскільки всі темпи зміни показників більші за 100%.

Розглянемо показники ділової активності ТОВ «Черкасиспецоляг» в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Співвідношення показників ділової активності ТОВ «Черкасиспецоляг» за 2016 – 2018 роки

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, –) показника 2017 року порівняно з 2018 роком		Відхилення (+, –) показника 2018 року порівняно з 2016 роком	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1.Чистий дохід (виручка) від реалізації	28908	23256	27408	-5652	-19,55	4152	17,85
2.Прибуток (збиток) до оподаткування	504	222	582	-282	-55,95	360	62,16
3.Середній розмір капіталу	75690	83979	91296	8289	10,95	7317	8,7

Дані таблиці 2.4 свідчать про зниження економічного потенціалу ТОВ «Черкасиспецоляг» у 2017 році проти 2016 року та його зростання у 2018 році порівняно з 2017 роком. Свідченням цих явищ є зниження чистого прибутку та чистого доходу у 2017 році та зростання розміру прибутку до оподаткування більш високими темпами ніж чистий прибуток та середній розмір капіталу вкладений капітал у 2018 році.

Співвідношення між вищезазначеними показниками діяльності підприємства матимуть наступний вигляд:

у 2017 році – $-55,95 > -19,55 > 10,95$

у 2018 році – $62,16 > 17,85 > 8,7 > 100\%$

Отже, можемо констатувати виконання оптимального співвідношення між показниками, що вказує на достатній рівень ділової активності ТОВ «Черкасиспецодряд» у 2018 році.

Другий напрямок аналізу ділової активності підприємства полягає у розрахунку показників, які характеризують ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Розрахунок показників ділової активності підприємства дає змогу виявити місце та репутацію підприємства на фінансовому ринку, рівень ефективності використання фінансових ресурсів.

У таблиці 2.5 наведені розрахунки показників ділової активності ТОВ «Черкасиспецодряд» у 2016-2018 роках.

Таблиця 2.5 – Показники ділової активності ТОВ «Черкасиспецодряд» за 2016-2018 роки

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -) показника 2017 року порівняно з 2016 роком		Відхилення (+, -) показника 2018 року порівняно з 2017 роком	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн.	28908	23256	27408	-5652	-19,55	4152	17,85
2. Одноденна виручка, тис.грн.	80,298	64,602	76,134	-15,696	-19,55	11,532	17,85
3. Середній розмір капіталу	75690	83979	91296	8289	10,95	7317	8,7
4. Середньорічний розмір власного капіталу, тис.грн.	27294	27369	27546	75	0,27	177	0,65
5. Середньорічний розмір дебіторської заборгованості, тис.грн.	11478	9864	8994	-1614	-14,06	-870	-8,82
6. Середньорічний розмір оборотних активів, тис.грн.	22563	27480	32769	4917	21,79	5289	19,25
7. Середньорічний розмір запасів, тис.грн.	10884	17493	23667	6609	60,72	6174	35,29

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
8.Середньорічний розмір кредиторської заборгованості, тис.грн.	46965	55755	63126	8790	18,72	7371	13,22
9. Оборотність сукупного капіталу:							
- днів	942,590	1299,985	1199,159	357,39	37,92	-100,83	-7,76
-оборотів	0,382	0,277	0,300	-0,10	-27,49	0,02	8,41
10.Оборотність власного капіталу:							
-днів	339,900	423,669	361,813	83,77	24,64	-61,86	-14,60
-оборотів	1,059	0,850	0,995	-0,21	-19,77	0,15	17,10
11. Оборотність оборотних активів:							
-днів	280,984	425,387	430,416	144,40	51,39	5,03	1,18
-оборотів	1,281	0,846	0,836	-0,43	-33,95	-0,01	-1,17
12.Оборотність дебіторської заборгованості:							
-днів	142,939	152,693	118,135	9,75	6,82	-34,56	-22,63
-оборотів	2,519	2,358	3,047	-0,16	-6,39	0,69	29,25
13.Оборотність запасів:							
-днів	135,542	270,789	310,863	135,25	99,78	40,07	14,80
-оборотів	2,656	1,329	1,158	-1,33	-49,95	-0,17	-12,89
14.Тривалість операційного циклу, дні	278,481	423,483	428,997	145,00	52,07	5,51	1,30
14.Оборотність кредиторської заборгованості:							
-днів	584,869	863,080	829,151	278,21	47,57	-33,93	-3,93
-оборотів	0,616	0,417	0,434	-0,20	-32,23	0,02	4,09
15.Тривалість фінансового циклу, дні	-306,389	-439,598	-400,153	-133,21	43,48	39,44	-8,97

Згідно даних таблиці 2.5, на зниження рівня ділової активності у 2017 році порівняно з 2016 роком свідчить уповільнення оборотності сукупного та власного капіталу, оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, запасів, збільшення операційного циклу та зростання від'ємного

значення фінансового циклу. Слід відмітити, що збільшення тривалості обороту цих показників відбувалося за рахунок зменшення одноденної виручки від реалізації продукції. Від'ємне значення тривалості фінансового циклу є свідченням того, що підприємство в середньому отримує від клієнтів гроші раніше, ніж здійснює платежі своїм кредиторам.

Зазначимо, що у 2017 році всі показники оборотності та операційний і фінансовий погіршуються, а у 2018 році поліпшуються лише оборотність оборотних активів, запасів та тривалість операційного циклу, тобто рівень ділової активності покращується. Уповільнення оборотності запасів та оборотних активів відбувається за рахунок того, що темпи росту середніх залишків оборотних активів і запасів перевищують темпи росту одноденної виручки. Так, середньорічна вартість оборотних активів та запасів зросла на 19,25 та 35,29%, а одноденна виручка лише на 17,85%.

Прискорення обороту сукупного та власного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості у 2018 році пов'язано з перевищенням темпів росту одноденної виручки над темпами росту середніх залишків сукупного та власного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості.

Збільшення тривалості операційного циклу в 2017 році проти 2016 року пов'язано зі зростанням періоду обороту запасів та дебіторської заборгованості, а у 2018 році порівняно з 2017 роком – зі зростанням тривалості обороту запасів. Від'ємне значення тривалості фінансового циклу протягом 2016-2018 років обумовлено низькою оборотністю кредиторської заборгованості. Для того, щоб оптимізувати фінансовий цикл ТОВ «Черкасиспецодяг» необхідно більшу увагу приділити заходам щодо некритичного уповільнення обертання кредиторської заборгованості підприємства. Наочно динаміку тривалості обороту сукупного та власного капіталу, оборотних активів, дебіторської і кредиторської заборгованості та запасів наведемо на рис. 2.6.

Як бачимо з рисунку 2.6 оборотність оборотних активів та запасів протягом досліджуваного періоду уповільнюється, а оборотність сукупного та власного капіталу в 2018 р. порівняно з 2017 р. прискорилась, але була нижче 2016 р.

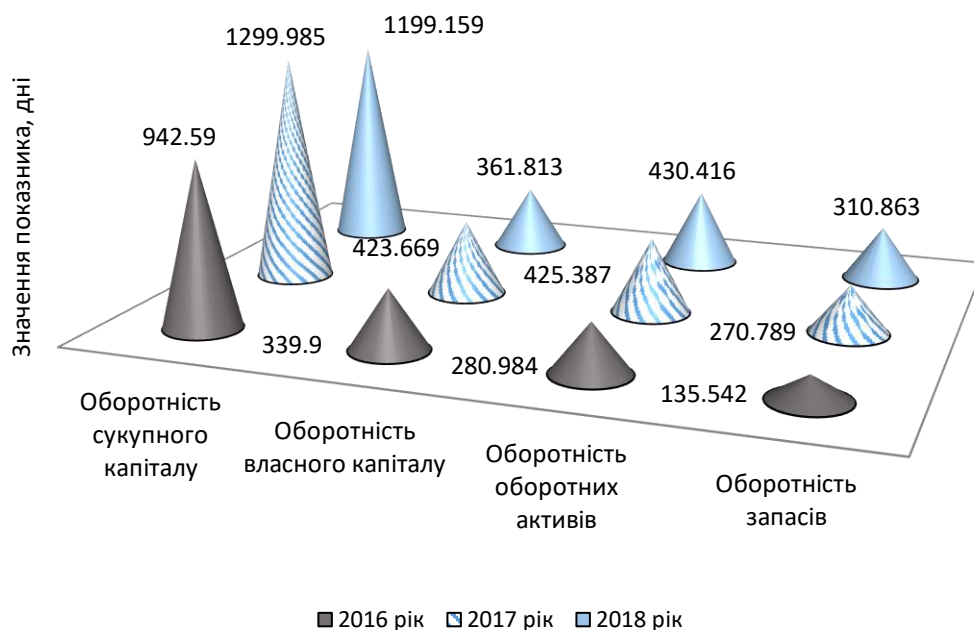

Рисунок 2.6 – Динаміка тривалості обороту сукупного та власного капіталу, оборотних активів та запасів ТОВ «Черкаспецодяг» за 2016-2018 рр.

Динаміку тривалості обороту дебіторської та кредиторської заборгованості ілюструє рисунок 2.7.

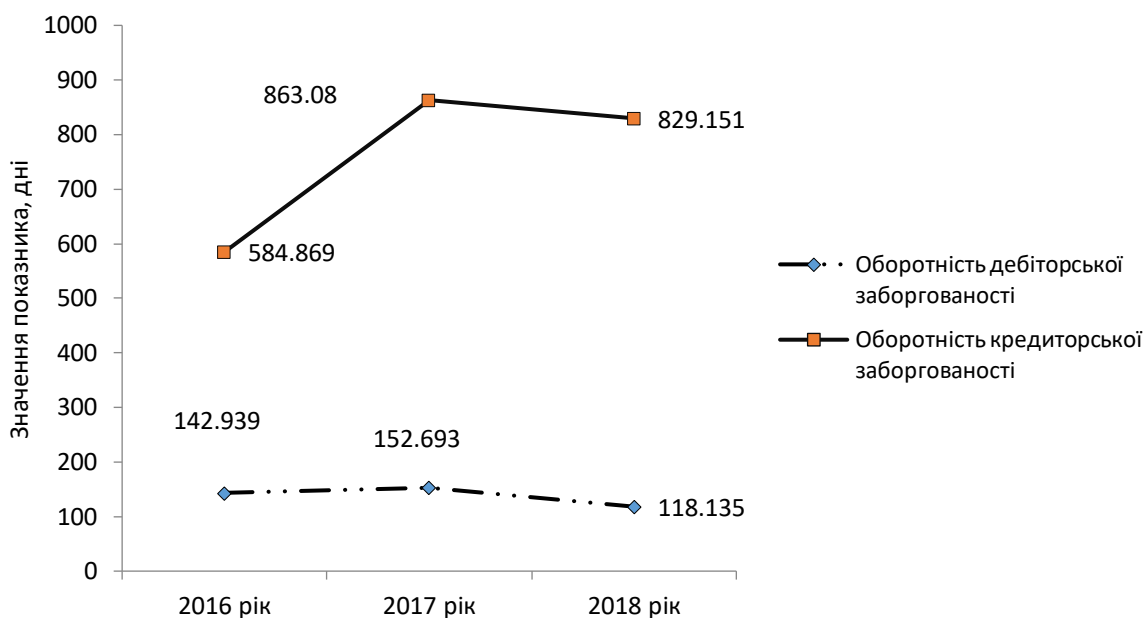

Рисунок 2.7 – Динаміка оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Черкаспецодяг» за 2016-2018 рр.

Динаміку тривалості операційного та фінансового циклів наведено на рис.

2.8.

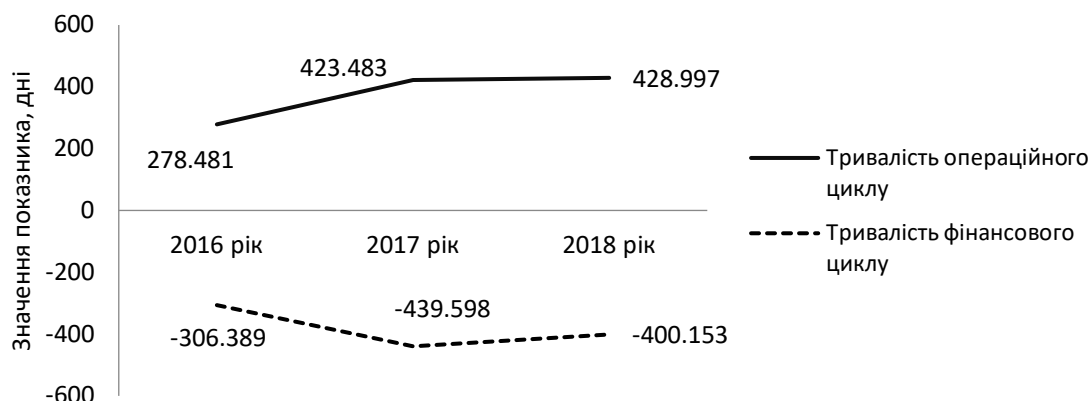

Рисунок 2.8 – Динаміка тривалості операційного та фінансового циклів ТОВ «Черкасиспецодяг» у 2016-2018 рр.

Таким чином, рівень ділової активності підвищується у 2018 році, тому що спостерігалось виконання оптимального співвідношення між темпами росту прибутку до оподаткування, темпами росту обсягу реалізації послуг, темпами росту авансованого капіталу: більшість розрахованих показників другої групи мають тенденцію до покращення (прискорюється оборотність власного та сукупного капіталу, оборотність дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості).

2.3 Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства

Одним з індикаторів фінансового стану підприємства є його платоспроможність, тобто можливість наявними грошовими ресурсами вчасно погашати свої платіжні зобов'язання. Розрізняють поточну платоспроможність, що склалася на певний момент часу, і перспективну платоспроможність, що очікується в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі.

Ліквідність - термін, який характеризує здатність окремих видів майнових цінностей швидко і без значних втрат своєї вартості перетворюватися у грошові кошти [65, с.306].

Таким чином, поняття платоспроможності й ліквідності дуже близькі за змістом, але друге є більш містким. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства. Разом з цим ліквідність характерна як для поточного стану розрахунків, так і на перспективу. Підприємство може бути платоспроможним на звітну дату, але мати несприятливі можливості в майбутньому, і навпаки.

Аналіз ліквідності почнемо з аналізу ліквідності балансу (табл. 2.6), якій полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розміщені в порядку спаду ліквідності, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою термінів погашення і розміщені в порядку збільшення строковості зобов'язань. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо одночасно виконуються наступні умови [66, с.306]:

$$A1 \geq П1 ; \quad A2 \geq П2; \quad A3 \geq П3; \quad A4 \leq П4.$$

Згідно даних таблиці 2.6 баланс ТОВ «Черкасиспецоляг» за досліджуваний період не є абсолютно ліквідним. Свідченням чого є невиконання першої та четвертої умови ліквідності балансу. Так, за період з 2016 по 2018 рік спостерігається нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань на суму 52530 тис. грн., 58950 тис. грн. та 67218 тис. грн. відповідно по роках 2016, 2017, 2018.

На кінець 2016-2018 років ліквідною є друга група активів, тобто за рахунок майбутніх надходжень від дебіторів підприємство могло погасити короткострокові кредити банків.

Слід відмітити, що у 2018 році підприємство не користувалося кредитами банків, тому виконання другої умови ліквідності балансу в цьому році є умовним.

Таблиця 2.6 – Показники оцінки ліквідності балансу ТОВ «Черкаспецодяг» (станом на кінець року), тис. грн.

Г р у п и	Види активів	Роки			Г р у п и	Види пасивів	Роки			Надлишок(+) або нестача(-) платіжних засобів		
		2016 рік	2017 рік	2018 рік			2016 рік	2017 рік	2018 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
A1	Високоліквідні	12	18	66	П1	Найбільш термінові	52542	58968	67284	-52530	-58950	-67218
A2	Середньо- ліквідні	11256	8472	9516	П2	Коротко- строкові	462	144	-	10794	8328	9516
A3	Низьколіквідні	13176	22026	25440	П3	Довгостро- кові	552	552	552	12624	21474	24888
A4	Важколіквідні	56448	56550	60504	П4	Постіні пасиви	27336	27402	27690	-29112	-29148	-32814
Баланс		80892	87066	95526	Баланс		80892	87066	95526	X	X	X

У 2016 та 2017 роках залишок підприємства по короткостроковому кредиту складав 462 тис. грн. та 144 тис. грн., але при цьому середньоліквідні активи перевищували короткострокові пасиви на 10794 тис. грн. у 2016 році та на 8328 тис. грн. у 2017 році.

Низьколіквідні активи перевищують довгострокові пасиви, тобто $A_3 > П_3$. Даний платіжний надлишок свідчить про те, що за рахунок перетворення повільнореалізовуваних активів в грошові кошти підприємство може погасити довгострокові зобов'язання, але даний платіжний лишок ТОВ «Черкасиспецодряд» не може негайно направити на покриття поточних зобов'язань, так як для перетворення запасів в гроші потрібен час.

Невиконання четвертої умови ліквідності балансу свідчить про недостатність власного оборотного капіталу для формування важколіквідних активів. Так, нестача власного оборотного капіталу в 2016 році становила 29112 тис.грн., в 2017 році 29148 тис.грн., а в 2018 році вже 32814 тис.грн.

Нестача власного оборотного капіталу може привести ТОВ «Черкасиспецодряд» до банкрутства, оскільки свідчить про його нездатність своєчасно погасити короткострокові зобов'язання.

Отже, проаналізувавши баланс підприємства на кінець 2016-2018 років можна зробити висновок про його низьку ліквідність.

Враховуючи ступінь ліквідності активів маємо можливість спрогнозувати фінансовий стан підприємства на короткострокову та довгострокову перспективу (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Класифікація типів фінансової сталості, виходячи з ступеню ліквідності оборотних коштів ТОВ «Черкасиспецодряд» за 2016-2018 роки

Тип сталості	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
1	2	3	4
Абсолютний	$A_1 \geq П_1$	$A_1 \geq П_1 + П_2$	$A_1 \geq П_1 + П_2 + П_3$
2016	$12 < 52542$	$12 < 53004$	$12 < 53556$
2017	$18 < 58968$	$18 < 59112$	$18 < 59664$
2018	$66 < 67284$	$66 < 67284$	$6 < 67836$

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4
Нормальний	$A_1 + A_2 \geq \Pi_1$	$A_1 + A_2 \geq \Pi_1 + \Pi_2$	$A_1 + A_2 \geq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3$
2016	$11268 < 52542$	$11268 < 53004$	$11268 < 53556$
2017	$8490 < 58968$	$8490 < 59112$	$8490 < 59664$
2018	$9582 < 67284$	$9582 < 67284$	$9582 < 67836$
Передкризовий (критичний)	$A_1 + A_2 + A_3 \geq \Pi_1$	$A_1 + A_2 + A_3 \geq \Pi_1 + \Pi_2$	$A_1 + A_2 + A_3 \geq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3$
2016	$24444 < 52542$	$24444 < 53004$	$24444 < 53556$
2017	$30516 < 58968$	$30516 < 59112$	$30516 < 59664$
2018	$35022 < 67284$	$35022 < 67284$	$35022 < 67836$
Кризовий	$A_1 + A_2 + A_3 \leq \Pi_1$	$A_1 + A_2 + A_3 \leq \Pi_1 + \Pi_2$	$A_1 + A_2 + A_3 \leq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3$
2016	$24444 < 52542$	$24444 < 53004$	$24444 < 53556$
2017	$30516 < 58968$	$30516 < 59112$	$30516 < 59664$
2018	$35022 < 67284$	$35022 < 67284$	$35022 < 67836$

Дані таблиці 2.7 свідчать про те, що фінансовий стан ТОВ «Черкасиспецодяг» в поточній, короткостроковій та в довгостроковій перспективі у 2016-2018 роках визначається як кризовий. Керівництву ТОВ «Черкасиспецодяг» потрібно розробити низку заходів щодо покращення свого фінансового стану.

Для оцінки платоспроможності підприємства використовують систему відповідних показників, що розрізняються між собою розміром ліквідних активів та розглядаються як джерело покриття зобов'язань (таблиця 2.8).

Дані таблиці 2.8 свідчать про те, що ТОВ «Черкасиспецодяг» за показником абсолютної ліквідності може бути визнане неплатоспроможним, тому що цей коефіцієнт протягом останніх трьох років є значно менше нормативу. Це свідчить про недостатність найліквідніших для покриття поточних зобов'язань. Так, на кінець 2016 року за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів підприємство може погасити лише 0,023% поточних зобов'язань на кінець 2017 року – 0,03%, а на кінець 2018 року 0,1%.

Негативною є тенденція показника швидкої ліквідності. За рахунок грошових коштів та майбутніх надходжень від дебіторів ТОВ «Черкасиспецодяг» могло погасити на кінець 2016 року 21,3% поточних

Таблиця 2.8 – Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Черкаси спецодяг» за 2016-2018 роки

Показник	Норматив- не значення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -)				
					2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.	2016р. від нормативного значення	2017р. від нормативного значення	2018р. від нормативного значення
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,00023	0,0003	0,001	0,000	0,001	-0,2	-0,2	-0,199
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,7-0,8	0,213	0,144	0,142	-0,069	-0,001	-0,587	-0,656	-0,658
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	> 2,0	0,461	0,516	0,521	0,055	0,004	-1,539	-1,484	-1,479
4. Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	-	0,215	0,145	0,142	-0,070	-0,003	-	-	-
5. Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	≥ 1	0,246	0,371	0,377	0,125	0,006	-0,754	-0,629	-0,623
6. Коефіцієнт співвідношення активів	$\geq 1,0$	0,433	0,540	0,579	0,107	0,039	-0,567	-0,46	-0,421
7. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	$\geq 0,1$	-1,191	-0,955	-0,937	0,236	0,018	-1,291	-1,055	-1,037
8. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	$\geq 1,2$	4,668	6,960	7,071	2,292	0,11	3,468	5,760	5,871

зобов'язань, на кінець 2017 року – 14,4%, а на кінець 2018 року лише 14,2%. Цей показник залишається менше рекомендованого значення.

Коефіцієнт загальної ліквідності також є менше оптимального значення, тобто поточні активи не в повній мірі покривають поточні зобов'язання. Але не зважаючи на це, він має тенденцію до збільшення, тобто.

Наочно динаміку показників абсолютної, термінової та загальної ліквідності ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки наведено на рис. 2.9.

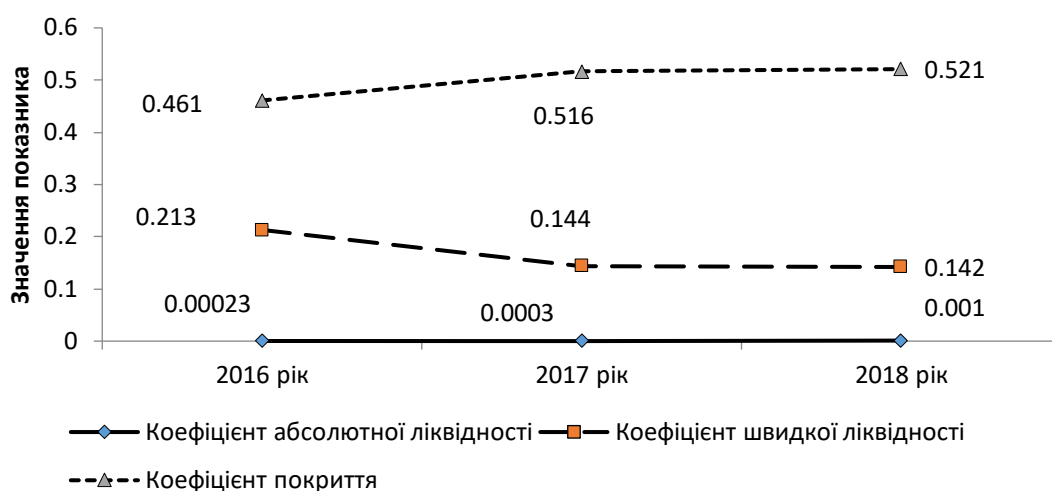

Рисунок 2.9 – Динаміка коефіцієнтів абсолютної, термінової та загальної ліквідності ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки

З рисунку 2.9 видно, що три основних показника ліквідності і платоспроможності протягом 2016-2018 років не відповідають рекомендованим значенням, тобто рівень ліквідності і платоспроможності залишається дуже низьким.

Слід відмітити, що коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках має негативну тенденцію до зниження і є менше 1. Так, у 2017 році в порівнянні з 2016 роком коефіцієнт зменшився на 7 процентних пункти, а у 2018 в порівнянні з 2017 роком – на 0,3 процентних пункти. Це свідчить про недостатню платоспроможність ТОВ «Черкасиспецодяг» і вказує на неможливість погасити короткострокову заборгованість підприємства за рахунок власних запасів.

Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей є менше нормативним значенням. Так, на кінець 2016 року коефіцієнт був менший від нормативу на 0,754, на кінець 2017 року – на 0,629, на кінець 2018 року – на 0,623 році. Але слід відмітити позитивну тенденцію до зростання. Це свідчить про більш швидке збільшення товарно-матеріальних цінностей підприємства порівняно з поточними зобов'язаннями. За рахунок товарно-матеріальних цінностей підприємство могло погасити у 2016 році 24,6% поточних зобов'язань, у 2017 році 37,1%, у 2018 році 37,7%.

Зростання коефіцієнту співвідношення активів відбувається за рахунок того, що темпи росту вартості оборотних активів перевищують темпи росту вартості необоротних активів. Але, незважаючи на це, коефіцієнт співвідношення активів не досягає нормативного значення.

На підприємстві спостерігається дефіцит власного оборотного капіталу для фінансування оборотних активів, про що свідчить від'ємне значення коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом.

Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості показує, що у 2016 році на 1 грн. дебіторської заборгованості залучало 4,668 грн. кредиторської, у 2017 році – 6,96 грн., у 2018 році – 7,071. Тобто при недостатності власного капіталу підприємство використовувало, як єдине джерело фінансування, кредиторську заборгованість.

Отже, розраховані вище часткові показники ліквідності та платоспроможності свідчать про значні фінансові труднощі з забезпеченням належного рівня платоспроможності, а фінансовий стан на дату складання балансу, в короткостроковій та довгостроковій перспективі оцінюється як кризовий.

Умовою життєдіяльності і основою стабільності стану підприємства в ринковій економіці виступає його стійкість. Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями:

- 1) рівнем покриття запасів стабільними джерелами фінансування;
- 2) платоспроможністю підприємства (його потенційною можливістю покрити термінові зобов'язання мобільними активами);
- 3) часткою власних або стабільних джерел у загальних джерелах фінансування.

Вважається, що найкраще можна визначити фінансову стійкість за критерієм стабільності джерел покриття запасів, тобто фінансова стійкість підприємства - це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі росту прибутку при збереженні платоспроможності.

Отже, абсолютним показником фінансової незалежності є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів. Вартість запасів порівнюють послідовно з наявністю власного оборотного капіталу, довгостроковими зобов'язаннями та короткостроковими кредитами та позиками. Відповідно до забезпеченості запасів, згаданими варіантами фінансування, розрізняють чотири типи фінансової стійкості [53, с.328]:

1. Абсолютна стійкість – цей тип фінансової ситуації зустрічається рідко та вказує, що для забезпечення запасів достатньо власного оборотного капіталу, платоспроможність підприємства гарантовано.

2. Нормальна стійкість – для забезпечення запасів залучають власний (постійний) капітал та довгострокові кредити та позики, платоспроможність гарантована.

3. Передкризовий (критичний) фінансовий стан – для забезпечення запасів крім власного оборотного капіталу та довгострокових кредитів і позик залучають короткострокові кредити та позики, платоспроможність порушено, але є можливість її відновити за рахунок скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів;

4. Кризовий фінансовий стан – для забезпечення запасів, не вистачає зазначених джерел їх фінансування, підприємству загрожує банкрутство,

поновлення запасів відбувається за рахунок коштів, які сформувалися за рахунок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

При оцінці фінансового стану потрібно враховувати, що:

1. Якщо $E_1, E_2, E_3 > 0$ – то підприємство має абсолютну фінансову стійкість.
2. Якщо $E_1 < 0, E_2 > 0, E_3 > 0$ – то підприємство має нормальну фінансову стійкість.
3. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 > 0$ – то підприємство має нестійке фінансове положення.
4. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 < 0$ – то підприємство має кризовий фінансовий стан [53, с.329].

Загальну оцінку фінансової стійкості ТОВ «Черкасиспецоद्यг» за 2016-2018 роки можна провести за допомогою наступних показників, наведених у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «Черкасиспецоद्यг» за 2016-2018 роки, тис.грн.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення(+,-)	
				2017 р. від 2016р.	2018 р. від 2017р.
1	2	3	4	5	6
1.Наявність власного оборотного капіталу	-29106	-29142	-32814	-36	-3672
2.Наявність власних і довгострокових джерел формування запасів	-28554	-28590	-32262	-36	-3672
3.Загальна величина основних джерел формування запасів	-29172	-28458	-32262	-366	-3804
4.Запаси	13044	21942	25392	8898	3450
5. Надлишок(+) або нестача(-) власних оборотних коштів	-42150	-51084	-58206	-8934	-7122
6. Надлишок(+) або нестача(-) власних та довгострокових позикових коштів	-41598	-50532	-57654	-8934	-7122
7.Надлишок(+) або нестача(-) власних коштів та довгострокових і короткострокових позикових коштів	-41136	-50400	-57654	-9264	-7254

Дані показники таблиці 2.9 свідчать про кризовий фінансовий стан підприємства, який в період з 2016 року по 2018 рік не змінився (підприємство протягом досліджуваного періоду мало нестачу власних оборотних коштів, власних та довгострокових позикових коштів, власних коштів та довгострокових і короткострокових позикових коштів). Так, протягом аналізованого періоду ТОВ «Черкасиспецодяг» не вистачало власного оборотного капіталу для фінансування запасів у сумі 42150 тис. грн., 51084 тис. грн. та 58206 тис. грн. відповідно у 2016, 2017 та 2018 роках.

Наявність довгострокових джерел фінансування кардинально не змінила ситуації, нестача власних та довгострокових джерел склала 41598 тис. грн. у 2016 році, 50532 тис. грн. у 2017 році та 57654 тис. грн. у 2018 році. Протягом 2016-2018 років спостерігаємо також нестачу загальних джерел для формування запасів. Відсутність короткострокових кредитів банків у 2018 році зумовило однакові суми нестачі загальних джерел фінансування – 57654 тис.грн., а нестача у 2016 та 2017 році склала 41136 тис. грн. та 50400 тис. грн. відповідно.

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства доповнимо відносними показниками (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Відносні показники фінансової ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016 – 2018 роки

Показник	Оптимальне значення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -)	
					2017 року від 2016 року	2018 року від 2017 року
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт фінансової незалежності	$\geq 0,5$	0,338	0,315	0,290	-0,023	-0,025
2. Коефіцієнт фінансової напруги	$\leq 0,5$	0,662	0,685	0,710	0,023	0,025
3. Коефіцієнт фінансового ризику	< 1	1,959	2,177	2,450	0,218	0,272
4. Коефіцієнт маневрування	$> 0,5$	-1,065	-1,063	-1,185	0,001	-0,122
5. Коефіцієнт покриття інвестицій	0,75-0,9	0,345	0,321	0,296	-0,024	-0,025

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7
6. Коефіцієнт концентрації статутного капіталу	-	0,105	0,097	0,088	-0,007	-0,009
7. Коефіцієнт структури позикового капіталу 1	-	0,010	0,009	0,008	-0,001	-0,001
8. Коефіцієнт структури позикового капіталу 2	-	0,004	0,002	0,000	-0,002	-0,002
9. Коефіцієнт поточної фінансової сталості	>1	0,516	0,464	0,412	-0,052	-0,052
10. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,600	0,980	0,980	0,980	0,000	0,000
11. Коефіцієнт забезпеченості довгострокових інвестицій	-	2,024	2,023	2,142	-0,001	0,120
12. Коефіцієнт іммобілізації	-	2,309	1,853	1,728	-0,456	-0,125
13. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	-	0,010	0,010	0,009	0,000	-0,001
14. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	-	-1,191	-0,955	-0,937	0,236	0,018
15. Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	-	-2,231	-1,328	-1,292	0,903	0,036

Розрахована система показників у таблиці 2.10 свідчить про те, що досліджуване підприємство поступово втрачає економічну незалежність та зростає його фінансова залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Так, спостерігається зменшення коефіцієнту фінансової незалежності та зростання коефіцієнтів фінансової напруги та фінансового ризику за останні три роки. Крім того, ці коефіцієнти не відповідають рекомендованим значенням.

Динаміку коефіцієнтів фінансової незалежності, фінансової напруги та фінансового ризику ТОВ «Черкаспецодяг» за 2016-2018 роки наочно наведено на рис. 2.10.

Про дефіцит власного оборотного капіталу на підприємстві свідчать коефіцієнти маневрування, забезпеченості оборотних активів власним

оборотним капіталом та забезпеченості запасів власним оборотним капіталом, які протягом аналізованого періоду мали від'ємне значення.

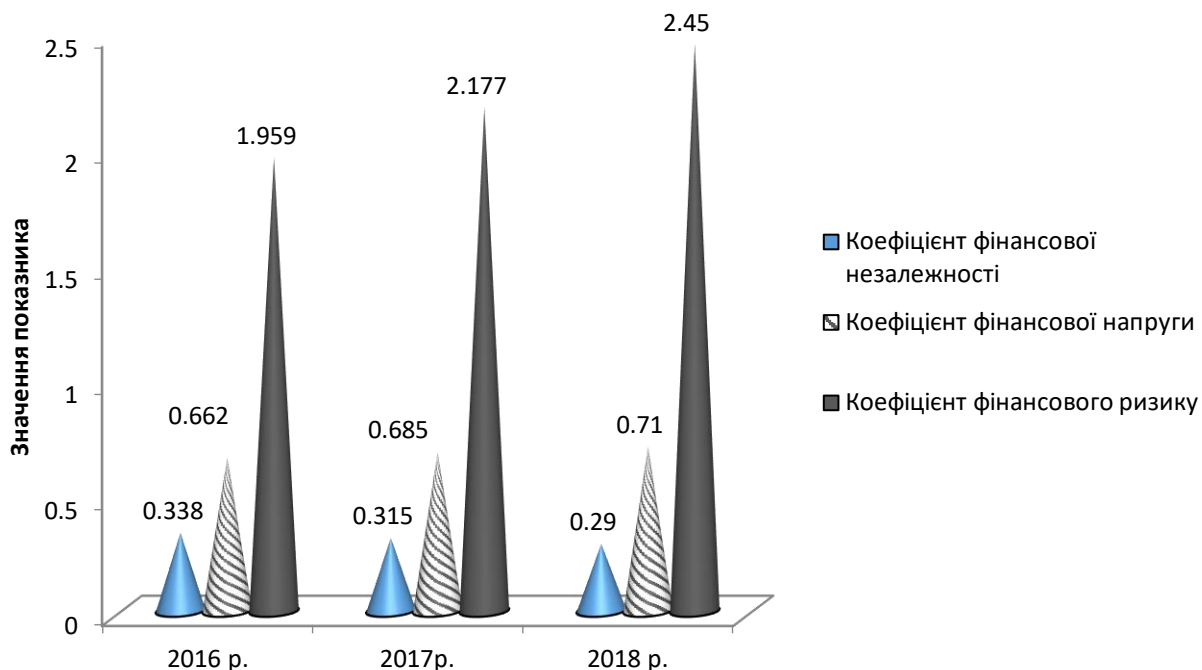

Рисунок 2.10 – Динаміка коефіцієнтів фінансової незалежності, фінансової напруги та фінансового ризику ТОВ «Черкасистекодіяг» за 2016-2018 роки

Коефіцієнт покриття інвестицій, який є незадовільним і меншим від критичного значення показав, що частка власного капіталу та довгострокових зобов'язань у валюті балансу складала 34,5% у 2016 році; 32,1% у 2017 році та 29,6% у 2018 році.

Питома вага статутного капіталу у валюті балансу має тенденцію до зменшення і складала 10,5%, 9,7% та 8,8% відповідно у 2016, 2017 та 2018 роках. Свідченням цього є розраховане значення коефіцієнту концентрації статутного капіталу.

Перший коефіцієнт структури позикового капіталу засвідчив, що довгострокові зобов'язання у загальній вартості позикового капіталу складають 1% у 2016 році, 0,09% у 2017 році та 0,08% у 2018 році.

Другий коефіцієнт структури позикового капіталу показав, що частка короткострокових кредитів банку у сукупному позиковому капіталі є незначною і становила 0,4% у 2016 році та 0,2% у 2017 році. Слід відмітити, що у 2018 році підприємство ТОВ «Черкаспецподяг» короткостроковими кредитами банків вже не користувалося.

Про недостатність власного капіталу підприємства для покриття поточних зобов'язань свідчить коефіцієнт поточної фінансової сталості, який в два рази менше рекомендованого значення.

Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел перевищує нормативне значення і протягом аналізованого періоду не змінювався. Даний коефіцієнт показує частку власного капіталу в загальній сумі джерел довгострокового фінансування.

На основі значення показника забезпеченості довгострокових інвестицій можна зробити висновок, що для формування необоротних активів власного капіталу та довгострокових зобов'язань було недостатньо, що змусило аналізоване підприємство залучати зовнішні джерела фінансування.

Підприємство має «важку» структуру майна, яким володіє, адже необоротних активи перевищують оборотних активи майже в двічі. Свідченням цього є отримане значення коефіцієнту іммобілізації.

Коефіцієнт структури покриття довгострокових зобов'язань протягом аналізованого періоду залишається низьким і свідчить про те, що лише 1% основного капіталу профінансовано зовнішніми інвесторами.

Таким чином, розраховані коефіцієнти фінансової стійкості дозволили зробити висновок про те, що ТОВ «Черкаспецподяг» протягом 2016-2018 рр. є фінансово нестійким, а структура капіталу незадовільною. Підтвердженням цьому є невідповідність значної частини розрахованих відносних показників фінансової стійкості рекомендованих значенням, а поточна діяльність підприємства протягом досліджуваного періоду на 30% фінансується за рахунок власного капіталу і на 70% за рахунок зовнішніх джерел.

Висновки за розділом 2

Проведена комплексна оцінка фінансового стану ТОВ «Черкасиспецоद्यг» за 2016-2018 рр. дозволила зробити наступні висновки.

1. Оцінивши основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства за 2016-2018 роки відмітили, що більш ефективною діяльність була у 2018 році, оскільки в цьому році чистий фінансовий результат був найвищим. За період с 2016 по 2018 рік підприємство збільшило майно та капітал, поліпшило трудові показники. Але, незважаючи на це підприємство має значні труднощі з забезпеченням належного рівня ліквідності та платоспроможності (коефіцієнти абсолютної і загальної ліквідності не відповідають нормативним значенням). Крім того, підприємство поступово втрачає фінансову незалежність, оскільки збільшує більш стрімкими темпами позиковий капітал ніж власний. Від'ємне значення коефіцієнту маневрування свідчить про відсутність власного оборотного капіталу для фінансування поточної діяльності.

2. Проаналізував динаміку розміру чистого фінансового результату відмітили, що в 2017 році проти 2016 року чистий прибуток зменшився, а в 2018 році проти 2017 року зріс та був вище рівня 2016 року. Зменшення чистого прибутку вплинуло на зниження всіх показників рентабельності, а його збільшення призвело до зростання цих показників.

Покращення показників ділової активності відбулося внаслідок того, що підприємство нарощувало обсяги виручки від реалізації більш стрімкими темпами ніж обсяги власного, сукупного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості.

3. Аналіз ліквідності та платоспроможності показав, що рівень ліквідності і платоспроможності досліджуваного підприємства залишається низьким та підприємство має кризовий фінансовий стан внаслідок незадовільної структури капіталу. Підтвердженням цьому висновку є те, що баланси підприємства протягом 2016-2018 рр. є низьколіквідними. ТОВ «Черкасиспецоद्यг» не

вистачає грошових коштів для покриття найбільштермінових пасивів та власного капіталу для формування необоротних активів. Про дуже низький рівень платоспроможності свідчать розраховані значення коефіцієнтів платоспроможності, оскільки всі показники не відповідають рекомендованим значенням.

Абсолютні та відносні показники фінансової стійкості продемонстрували те, що підприємство має кризовий фінансовий стан. В першу чергу, товариству не вистачає власного оборотного капіталу для фінансування запасів. Відносні показники не відповідають нормативам та мають негативну тенденцію.

Отже, комплексна оцінка фінансового стану показала, що ТОВ «Черкасиспецодяг» має кризовий фінансовий стан, низьку ділову активність, ліквідність та платоспроможність, фінансову стійкість.

Першочерговою проблемою на сьогоднішньому етапі розвитку всіх українських підприємств, що виробляють товари чи надають послуги, є пошук альтернативних шляхів покращання їх фінансового стану. Тому у наступному розділі дипломної роботи ми запропонуємо шляхи покращення фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодяг».

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

ТОВ «ЧЕРКАСИСПЕЦОДЯГ»

3.1 Рейтингова оцінка як інструмент стабілізації фінансового стану підприємства

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає урізноманітнення підходів та методів оцінки. Останнім часом популярним серед економістів є визначення рейтингу підприємств на основі розрахунку бального та інтегрального показників.

Рейтинг традиційно визначається у світовій практиці як інструмент, що призначений для порівняльного аналізу динамічності розвинених систем. Рейтинг підприємств характеризує їхню діяльність і означає встановлення узагальненої оцінки їхнього фінансового стану за стандартизованим набором показників, що дає змогу розглядати їх під єдиним кутом зору. Рейтинговий аналіз дає можливість підприємствам здійснити порівняльну оцінку своєї діяльності, розв'язати питання доцільності кредитування підприємств-партнерів завдяки отриманню об'єктивної інформації про результати їхньої діяльності [48, с.387].

Бальні методики дають змогу отримати інтегральну оцінку фінансового стану підприємства у балах, що присвоюється ним за кожним оціненим показником. Під час використання бальної методики кожному показнику присвоюється певний бал у шкалі, визначеній експертами. Загальна сума балів, отриманих підприємством за кожним з показників, дає підстави зарахувати підприємство до певної групи.

Наступним кроком є побудова матриці початкових даних за групою коефіцієнтів ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності (табл. 3.1).

Таблиця 3. 1 – Матриця початкових даних ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки

Коефіцієнт \ Період	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Еталон
1	2	3	4	5
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0002	0,0003	0,001	0,001
2. Коефіцієнт термінової ліквідності	0,213	0,144	0,142	0,213
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,461	0,516	0,521	0,521
4. Коефіцієнт ліквідності запасів	0,246	0,371	0,377	0,377
5. Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	0,215	0,145	0,142	0,215
6. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	4,668	6,960	7,071	4,668
7. Коефіцієнт співвідношення активів	0,433	0,540	0,579	0,579
8. Коефіцієнт фінансової незалежності	0,338	0,315	0,29	0,338
9. Коефіцієнт фінансової напруги	0,662	0,685	0,71	0,662
10. Коефіцієнт фінансового ризику	1,959	2,177	2,45	1,959
11. Коефіцієнт маневрування	-1,065	-1,063	-1,185	-1,063
12. Коефіцієнт покриття інвестицій	0,345	0,321	0,296	0,345
13. Коефіцієнт поточної фінансової сталості	0,516	0,464	0,412	0,412
14. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,980	0,980	0,980	0,98
15. Коефіцієнт структури позикового капіталу	0,01	0,009	0,008	0,008
16. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,059	0,850	0,995	1,059
17. Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу	0,382	0,277	0,3	0,382
18. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,281	0,846	0,836	1,281
19. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,519	2,358	3,047	3,047
20. Коефіцієнт оборотності запасів	2,656	1,329	1,158	2,656

Як видно із таблиці 3.1, підприємство у 2016 році має найвищі показники, що характеризують рівень фінансової стійкості і ділової активності. Однак, у цьому році підприємство характеризується найгіршими значеннями показників ліквідності та платоспроможності.

Далі наведемо рейтингову оцінку діяльності ТОВ «Черкасиспецоद्यг» по групі показників ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності за методом сум (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Рейтингова оцінка діяльності ТОВ «Черкасиспецоद्यг» за методом сум за 2016-2018 роки

Коефіцієнт	Період	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1		2	3	4
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності		0,0002	0,0003	0,001
2. Коефіцієнт термінової ліквідності		0,213	0,144	0,142
3. Коефіцієнт загальної ліквідності		0,461	0,516	0,521
4. Коефіцієнт ліквідності запасів		0,246	0,371	0,377
5. Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках		0,215	0,145	0,142
6. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості		4,668	6,960	7,071
7. Коефіцієнт співвідношення активів		0,433	0,540	0,579
8. Коефіцієнт фінансової незалежності		0,338	0,315	0,29
9. Коефіцієнт фінансової напруги		0,662	0,685	0,71
10. Коефіцієнт фінансового ризику		1,959	2,177	2,450
11. Коефіцієнт маневрування		-1,065	-1,063	-1,185
12. Коефіцієнт покриття інвестицій		0,345	0,321	0,296
13. Коефіцієнт поточної фінансової сталості		0,516	0,464	0,412
14. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел		0,980	0,980	0,980
15. Коефіцієнт структури позикового капіталу		0,01	0,009	0,008
16. Коефіцієнт оборотності власного капіталу		1,059	0,850	0,995
17. Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу		0,382	0,277	0,3
18. Коефіцієнт оборотності оборотних активів		1,281	0,846	0,836
19. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості		2,519	2,358	3,047
20. Коефіцієнт оборотності запасів		2,656	1,329	1,158
Результат оцінки		17,878	18,224	19,13
Рейтинг		3	2	1

У результаті рейтингової оцінки за методом сум встановлено, що кращим роком є 2018 рік (19,13), на другому місці – 2017 рік (18,224), а на третьому місці – 2016 рік (17,878). Наочно результати рейтингової оцінки наведемо на рис. 3.1.

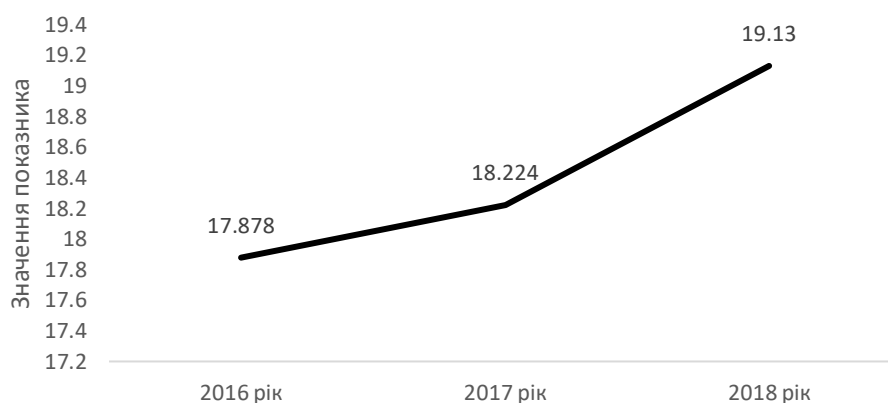

Рисунок 3.1 – Динаміка рейтингового числа за методом сум ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки

Результати фінансово-господарської діяльності оформлені нами у вигляді початкової матриці, де виділяються еталонні показники (таблиця 3.1). На основі цієї таблиці розраховують матрицю стандартизованих коефіцієнтів, яка визначається шляхом ділення кожного фактичного показника на еталонний коефіцієнт, при цьому еталонні значення показників дорівнюють одиниці (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Матриця стандартизованих коефіцієнтів ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки

Коефіцієнт \ Період	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	2	3	4
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	0,3	1
2. Коефіцієнт термінової ліквідності	1	0,676	0,667
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,8848	0,99	1
4. Коефіцієнт ліквідності запасів	0,6525	0,984	1
5. Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	1	0,674	0,661
6. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1	1,491	1,515
7. Коефіцієнт співвідношення активів	0,748	0,933	1
8. Коефіцієнт фінансової незалежності	1	0,932	0,858
9. Коефіцієнт фінансової напруги	1	1,035	1,073
10. Коефіцієнт фінансового ризику	1	1,111	1,251

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4
11. Коефіцієнт маневрування	1,002	1	1,115
12. Коефіцієнт покриття інвестицій	1	0,93	0,858
13. Коефіцієнт поточної фінансової сталості	1,252	1,126	1
14. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	1	1	1
15. Коефіцієнт структури позикового капіталу	1,25	1,125	1
16. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1	0,803	0,94
17. Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу	1	0,725	0,785
18. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1	0,66	0,653
19. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,827	0,774	1
20. Коефіцієнт оборотності запасів	1	0,5	0,436

За даними таблиці 3.1 та 3.3 найкращі значення показників спостерігаємо у 2016 та 2018 роках. Так, у 2016 році ТОВ «Черкасиспецоद्यг» має найвищі показники (еталонні), що характеризують фінансову стійкість та ділову активність. У 2018 році найкращими є показники ліквідності та платоспроможності.

Далі проведемо оцінку за трьох бальною шкалою, що відповідає кількості років. Кращим вважається мінімальний бал. Чим нижчий показник комплексної оцінки, тим вищий рейтинг підприємства (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 – Рейтингова оцінка діяльності ТОВ «Черкасиспецоद्यг» за методом балів за 2016-2018 роки

Коефіцієнт	Період	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1		2	3	
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності		3	2	1
2. Коефіцієнт термінової ліквідності		1	2	3
3. Коефіцієнт загальної ліквідності		3	2	1
4. Коефіцієнт ліквідності запасів		3	2	1
5. Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках		1	2	3
6. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості		1	2	3
7. Коефіцієнт співвідношення активів		3	2	1
8. Коефіцієнт фінансової незалежності		1	2	3

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4
9. Коефіцієнт фінансової напруги	1	2	3
10. Коефіцієнт фінансового ризику	1	2	3
11. Коефіцієнт маневрування	2	1	3
12. Коефіцієнт покриття інвестицій	1	2	3
13. Коефіцієнт поточної фінансової сталості	3	2	1
14. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	1	1	1
15. Коефіцієнт структури позикового капіталу	3	2	1
16. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1	3	2
17. Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу	1	3	2
18. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1	2	3
19. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2	3	1
20. Коефіцієнт оборотності запасів	1	2	3
Місце	1	2	3

Результатом оцінки, наведеної у таблиці 3.4, є те, що найменшу кількість балів отримало підприємство у 2016 році, тобто має найвищий рейтинг (перше місце) у порівнянні з 2017 та 2018 роками, які отримали відповідно друге та третє місце.

Далі розрахуємо інтегральний показник за кожним роком діяльності ТОВ «Черкаси спецодяг» за формулою 3.1 [48, с.388]:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2} \quad (3.1)$$

де x_{ij} – стандартизовані показники фінансового стану j -го року, які визначаються шляхом співвідношення фактичних показників з еталонним за формулою [47, с.388]:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (3.2)$$

де $\max a_{ij}$ – еталонне значення показника.

Найвищий рейтинг підприємство має у тому році, де менше значення його рейтингової оцінки (R).

В результаті отримуємо:

$$R_{2016} = \sqrt{\frac{(1-0,2)^2 + (1-0,885)^2 + (1-0,653)^2 + (1-0,748)^2 + (1-1,002)^2}{(1-1,252)^2 + (1-1,25)^2 + (1-0,827)^2}} = 0,997$$

$$R_{2017} = \sqrt{\frac{(1-0,3)^2 + (1-0,676)^2 + (1-0,99)^2 + (1-0,984)^2 + (1-0,674)^2 + (1-1,491)^2 + (1-0,933)^2 + (1-0,932)^2 + (1-1,035)^2 + (1-1,111)^2}{(1-0,93)^2 + (1-1,126)^2 + (1-1,125)^2 + (1-0,803)^2 + (1-0,725)^2 + (1-0,66)^2 + (1-0,774)^2 + (1-0,5)^2}} = 1,133$$

$$R_{2018} = \sqrt{\frac{(1-0,667)^2 + (1-0,661)^2 + (1-1,515)^2 + (1-0,858)^2 + (1-1,073)^2 + (1-1,251)^2 + (1-1,115)^2 + (1-0,858)^2 + (1-0,94)^2 + (1-0,785)^2}{(1-0,653)^2 + (1-0,436)^2}} = 1,049$$

Наочно динаміку інтегрального показника демонструє рис. 3.2.

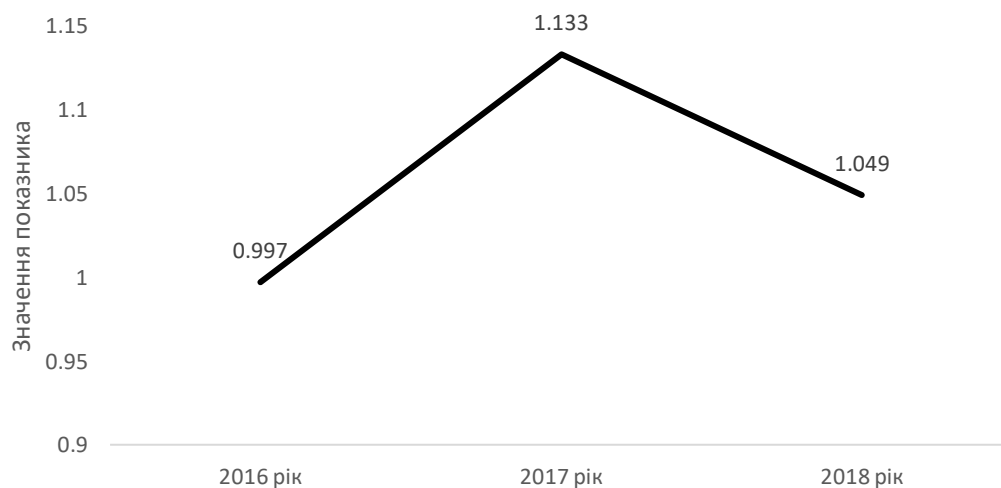

Рисунок 3.2 – Динаміка інтегрального показника ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки

Кінцевий рейтинг діяльності підприємства за роками представимо у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Таблиця рейтингу років ТОВ «Черкасиспецодяг»

Роки	Рейтинг	Інтегральний показник
2016	1	0,997
2017	3	1,133
2018	2	1,049

За результатами розрахунків стверджуємо, що підприємство мало найвищий рейтинг у 2016 році.

Таким чином, у результаті рейтингової оцінки встановлено, що кращім роком у діяльності ТОВ «Черкасиспецодяг» був 2016 рік, на другому місці – 2018 рік, а на третьому – 2017 рік.

Слід відмітити, що рейтингова оцінка є порівняльною і враховує реальні досягнення господарюючих суб'єктів.

3.2 Прогнозування фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодяг» з використанням моделей МДА

Проведений у попередньому розділі аналіз фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодяг» засвідчує, що для його покращення підприємству слід застосувати цілу низку заходів управлінського характеру. Зокрема, на наш погляд, слід більш детально оцінити вплив структури капіталу на фінансовий стан підприємства, виявити реальні можливості підвищення прибутковості його діяльності, а також необхідно здійснити прогностні розрахунки щодо фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодяг» найближчу та віддалену перспективу.

Умови продовження діяльності аналізованого підприємства полягають у виявленні можливості функціонування у передбачуваний на майбутнє економічній ситуації. Прогноз фінансового стану підприємства надасть можливість спроектувати надійність і фінансову стійкість підприємства за відповідних умов або, навпаки, визначити його потенційну фінансову кризу.

Під дією фінансової кризи може відбутися розлад організаційного, економічного і виробничого механізмів функціонування підприємства, з'являються симптоми банкрутства.

Сучасна економічна наука володіє різноманітними прийомами та методиками прогнозування фінансового стану з позиції можливості банкрутства

підприємства, а саме: розрахунок індексу кредитоспроможності; використання системи формалізованих та неформалізованих критеріїв; прогнозування показників платоспроможності. У світовій практиці найпоширенішими моделями оцінювання фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства є економетричні моделі, які будуються на основі фінансових коефіцієнтів: двохфакторна модель оцінювання ймовірності банкрутства; оцінювання ймовірності банкрутства на основі Z-рахунка Альтмана; модель Романа Ліса; прогнозна модель Таффлера; модель Спрінгейта; оцінювання фінансового стану за показниками Бівера; узагальнена модель, розроблена на основі дискримінантної функції.

Розглянемо можливості застосування цих моделей для прогнозування фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодрог».

Однією з найпростіших моделей прогнозування фінансового стану вважається двохфакторна модель (за Федотовою М.А.) [52, с.180].

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 K_1 + 0,0579 K_2 \quad (3.3)$$

Як бачимо, двохфакторна модель базується на двох ключових коефіцієнтах: покриття (K_1) та автономії (K_2), від яких залежить імовірність банкрутства підприємства. Вагові значення коефіцієнтів та деяка постійна величина (const) визначені дослідно-статистичним способом. Якщо результат Z є від'ємним, імовірність банкрутства невелика. Додатне значення Z вказує на високу імовірність банкрутства. Результати розрахунків оформимо в таблиці 3.8.

Розраховані значення Z -показника у таблиці 3.8 вказують на те, що ймовірність банкрутства ТОВ «Черкасиспецодрог» низька, оскільки значення Z -показника протягом 2016-2018 років залишаються від'ємними.

Для отримання більш точного прогнозу фахівці з фінансового менеджменту рекомендують брати до уваги рівень і тенденцію зміни рентабельності реалізованої продукції, оскільки цей показник істотно впливає на фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 3.8 – Показники прогнозування ймовірності виникнення банкрутства ТОВ «Черкасиспецоляг» за 2016-2018 роки за двофакторною моделлю

Показник	Розрахункові складові	2016 рік	2017 рік	2018 рік
K_1	Поточні активи / Поточні зобов'язання	0,461	0,516	0,521
K_2	Власний капітал / Активи	0,003	0,159	0,143
Z – показник	$-0,3877 - 1,0736K_1 + 0,0579K_2$	- 0,882	- 0,932	- 0,939

Це дає змогу одночасно порівнювати показник ризику банкрутства Z і рівень рентабельності продажу продукції. Якщо перший показник знаходиться в безпечних межах і рівень рентабельності продукції досить високий, то ймовірність банкрутства дуже незначна. Результати співставлення подамо в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Порівняння показника ризику банкрутства і рівня рентабельності продажу ТОВ «Черкасиспецоляг» за 2016-2018 роки

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Z – показник	-0,882	- 0,932	- 0,939
Рентабельність (збитковість) продажу, %	0,29	0,28	1,05

Як бачимо з таблиці 3.9, рівень рентабельності підвищується і від'ємне значення показника ризику банкрутства збільшується, тобто знижується ймовірність банкрутства досліджуваного підприємства.

Розглянута двофакторна модель не забезпечує всебічного оцінювання фінансового стану підприємства, а тому можливі відхилення прогнозу від реального сценарію розвитку. Для прогнозування фінансового стану найчастіше використовують моделі Таффлера, Спрингейта, Ліса, Альтмана (таблиця 3.10).

Таблиця 3.10 – Прогнозування ймовірності виникнення банкрутства ТОВ «Черкасиспецодряд» у 2016-2018 роках за моделями Тафлера, Спрингейта, Р.Лиса та Альтмана, Ж. Лего

Показник	Розрахункові складові	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	2	3	4	5
Модель Тафлера				
K ₁	Прибуток від реалізації / Поточні зобов'язання	0,002	0,001	0,004
K ₂	Оборотні активи / Позиковий капітал	0,952	0,962	0,885
K ₃	Поточні зобов'язання / Валюту балансу	0,655	0,679	0,704
K ₄	Виручка від реалізації / Валюта балансу	0,357	0,267	0,287
Z – показник	$0,53K_1 + 0,13K_2 + 0,18K_3 + 0,16K_4$	0,301	0,291	0,290
Модель Спрингейта				
K ₁	Власний оборотний капітал / Валюту балансу	0,957	1,029	1,071
K ₂	Прибуток до сплати відсотків і податків / Валюту балансу	0,006	0,003	0,006
K ₃	Прибуток до сплати податків / Поточні зобов'язання	0,010	0,004	0,009
K ₄	Виручка від реалізації / Валюту балансу	0,357	0,267	0,287
Z – показник	$1,03K_1 + 3,07K_2 + 0,66K_3 + 0,4K_4$	1,154	1,177	1,242
Модель Романа Лиса				
K ₁	Оборотні активи / Валюту балансу	0,302	0,350	0,367
K ₂	Прибуток від реалізації / Валюту балансу	0,001	0,001	0,003
K ₃	Нерозподілений прибуток / Валюту балансу	0,041	0,039	0,038
K ₄	Власний капітал / Валюту балансу	0,510	0,459	0,408
Z – показник	$0,063K_1 + 0,092K_2 + 0,057K_3 + 0,001K_4$	0,022	0,025	0,026
Модель Альтмана				
K ₁	Власні оборотні активи / Валюта балансу	-0,360	-0,335	-0,344
K ₂	Нерозподілений прибуток / Валюта балансу	0,041	0,039	0,038
K ₃	Прибуток до сплати відсотків і податків / Валюта балансу	0,006	0,003	0,006
K ₄	Власний капітал (ринкова оцінка) / Позиковий капітал	1,510	1,459	1,408
K ₅	Виручка від реалізації (чиста) / Валюта балансу	0,357	0,267	0,287
Z – показник	$1,2K_1 + 1,4K_2 + 3,3K_3 + 0,6K_4 + 1,0K_5$	0,909	0,803	0,793
Трьохфакторна модель Ж.Лего				
K ₁	Власний капітал/Валюта балансу	0,338	0,315	0,290
K ₂	Прибуток до оподаткування / Валюта балансу	0,006	0,003	0,006

Продовження таблиці 3.10

1	2	3	4	5
K_3	Виручка від реалізації за два роки / Всього активів за два роки	0,366	0,311	0,277
Z – показник	$4,5913K_1 + 4,5080K_2 + 0,3936K_3 - 2,7616$	-1,038	-1,183	-1,294

Дані таблиці свідчать про те, що за моделлю Таффлера досліджуване підприємство протягом останніх трьох років знаходилося у зоні ризику ($0,3 < Z < 0,2$).

За моделлю Спрингейта спостерігаємо збільшення значення Z-показника і цей показник залишається більше 0,862 і фінансовий стан ТОВ «Черкасиспецодяг» покращується та вірогідність банкрутства відсутня.

Слід відмітити, що за моделлю Ліса прогноз загрози банкрутства дав інший результат: значення Z-показника протягом 2016-2018 років є менше 0,037. Це є ознакою високої вірогідності банкрутства..

За моделлю Альтмана ТОВ «Черкасиспецодяг» також має досить високу вірогідність банкрутства, оскільки значення Z-показника залишається менше 1,8 і має тенденцію до зниження.

Зазначимо, що значення Z-показника трьохфакторною моделлю Ж.Лего протягом 2016-2018 років є нижче (-0,3). Це означає, що підприємство класифікується як неплатоспроможне і з високим ступенем ймовірності настання банкрутства.

Розрахуємо вірогідність банкрутства ТОВ «Черкасиспецодяг» за системою показників Бівера (таблиця 3.11).

За даними таблиці 3.11 можна зробити висновок, що ТОВ «Черкасиспецодяг» має нестійкий фінансовий стан і йому загрожує банкрутство. Це видно із розрахованих в таблиці показників, які відповідають значенням показників III групи – за рік до банкрутства.

Українськими вченими запропоновано чотирьохфакторну модель прогнозу ризику банкрутства (модель R), яка має такий вигляд [52, с.182]:

$$R = 8,38 K_1 + K_2 + 0,054 K_3 + 0,63 K_4 \quad (3.4)$$

Таблиця 3.11 – Система показників Бівера

Показник	Алгоритм розрахунку	Розрахунок	Рекомендовані значення показників		
			група I – стійкий фінансовий стан	група II – за 5 років до банкрутства	група III – за рік до банкрутства
1	2	3	4	5	6
1.Коефіцієнт Бівера.	$\frac{\text{Прибуток} + \text{амортизація}}{\text{Позиковий капітал}}$	0,065	0,4-0,45	0,17	-0,15
2.Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,519	$\leq 3,2$	$\leq 2,0$	$\leq 1,0$
3.Рентабельність капіталу за чистим прибутком	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Валюта балансу}}$	0,0032	6-8	4	-22
4.Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	0,698	$\leq 0,37$	$\leq 0,50$	$\leq 0,80$
5.Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$\frac{\text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання}}{\text{Валюта балансу}}$	-0,333	0,4	$\leq 0,30$	$\approx 0,06$

Р-прогноз ризику банкрутства по ТОВ «Черкасиспецодяг» наведено в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 – Р-прогноз ризику банкрутства по ТОВ «Черкасиспецодяг» за 2016-2018 роки

Показник	Розрахункові складові	2016 рік	2017 рік	2018 рік
K_1	Оборотний капітал/Активи	0,298	0,327	0,359
K_2	Чистий прибуток / Власний капітал	0,003	0,002	0,01
K_3	Виторг від реалізації / Активи	0,382	0,277	0,3
K_4	Чистий прибуток / Інтегральні витрати	0,003	0,003	0,011
Коефіцієнт ймовірності банкрутства (R)	$8,38 K_1 + K_2 + 0,054 K_3 + 0,63 K_4$	2,523	2,759	3,042

За даними таблиці 3.12 коефіцієнт ймовірності банкрутства R значно перевищує значення 0,42, тобто ймовірність банкрутства ТОВ «Черкасиспецодряд» дуже мінімальна (до 10%).

Прогноз ймовірності банкрутства за універсальною дискримінантною функцією наведено у наступній таблиці 3.13.

Таблиця 3.13 – Прогнозування ймовірності виникнення банкрутства ТОВ «Черкасиспецодряд» за універсальною дискримінантною функцією у 2016-2018 роках

Показник	Розрахункові складові	2016 рік	2017 рік	2018 рік
K_1	Cash-flow-грошові потоки / Зобов'язання	0,001	0,0001	0,003
K_2	Валюта балансу / Зобов'язання	1,526	1,483	1,432
K_3	Прибуток / Валюту балансу	0,001	0,0008	0,003
K_4	Прибуток / Виручка від реалізації	0,003	0,002	0,009
K_5	Запаси / Виручка від реалізації	0,762	0,791	0,775
K_6	Чиста виручка від реалізації / Валюта балансу	0,357	0,277	0,3
Z – показник	$1,5K_1 + 0,08K_2 + 10K_3 + 5K_4$ $+ 0,3K_5 + 0,1K_6$	0,413	0,402	0,457

Здобуті значення Z -показника за універсальною дискримінантною функцією свідчать про те що, протягом 2016-2018 років підприємству загрожувало банкрутство.

Модель для прогноза ймовірності банкрутства для виробничих підприємств Т.П. Гудзь має наступний вигляд (3.8):

$$Y = 0,4190 + 0,0289 \cdot X_1 + 0,0245 \cdot X_2 - 0,0175 \cdot X_3 + 0,0036 \cdot X_4 - 0,2166 \cdot X_5, \quad (3.5)$$

де X_1 – коефіцієнт мобільності власного оборотного капіталу;

X_2 – коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів;

X_3 – коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості;

X_4 – коефіцієнт рентабельності основного виду діяльності;

X_5 – коефіцієнт кредиторської заборгованості;

Y – коефіцієнт автономії [22, с. 35].

В таблиці 3.14 наведемо розрахунки за цією моделлю.

Таблиця 3.14 – Прогнозування ймовірність виникнення банкрутства ТОВ «Черкасиспецодряд» за у 2016-2018 роках за моделлю Гудзь Т.П.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1. Коефіцієнт мобільності власного оборотного капіталу (X1)	-1,06	-1,06	-1,19
2. Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів (X2)	2,309	1,853	1,728
3. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості (X3)	4,092	5,652	7,019
4. Коефіцієнт рентабельності основного виду діяльності (X4)	0,026	0,018	0,022
5. Коефіцієнт кредиторської заборгованості (X5)	0,616	0,417	0,434
Y – коефіцієнт автономії	0,240	0,452	0,478
Оцінка результату прогнозування банкрутства	дисбаланс фінансової рівноваги, наявність кризових процесів	дисбаланс фінансової рівноваги, наявність кризових процесів	дисбаланс фінансової рівноваги, наявність кризових процесів

Дані таблиці 3.14 свідчать про те, що протягом всього досліджуваного періоду коефіцієнт автономії залишався нижче 0,5, що є свідченням про дисбаланс фінансової рівноваги підприємства та про наявність кризових процесів на підприємстві.

Таким чином, проведена за різними методиками діагностика свідчить про те, що ТОВ «Черкасиспецодряд» може найближчим часом отримати статус банкрута.

У другому розділі дипломної роботи з'ясовано, що ТОВ «Черкасиспецодряд» протягом 2016-2018 років мало труднощі з забезпеченням належного рівня платоспроможності, тобто показники ліквідності та платоспроможності не відповідали рекомендованим значенням.

Прогнозування показників платоспроможності ТОВ «Черкасиспецодряд» здійснимо за допомогою таблиці 3.15.

Таблиця 3.15 – Результати оцінки структури балансу ТОВ «Черкасиспецоद्यг» за 2016-2018 рр.

Показник	Алгоритм розрахунку показників	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Оптимальне значення	Можливі рішення		
						2016 рік	2017 рік	2018 рік
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,461	0,516	0,521	≥ 2	незадовільна структура балансу	незадовільна структура балансу	незадовільна структура балансу
2. Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом	$\frac{\text{Власний оборотний капітал}}{\text{Оборотні активи}}$	-1,19	-0,955	-0,937	$> 0,1$	незадовільна структура балансу	незадовільна структура балансу	незадовільна структура балансу
3. Коефіцієнт втрати платоспроможності	$K_{\text{вт}} = \frac{K_{3л}^1 + \frac{BT}{T}(K_{3л})}{2}$ де BT період втрати платоспроможності (3 місяці)	0,228	0,265	0,261	> 1	підприємство має реальну загрози втрати платоспроможності	підприємство має реальну загрози втрати платоспроможності	підприємство має реальну загрози втрати платоспроможності
4. Коефіцієнт відновлення платоспроможності	$K_{\text{в}} = \frac{K_{3л}^1 + \frac{B}{T}(K_{3л})}{2}$ де B – період відновлення платоспроможності (6 місяців) T – період в місяцях що аналізується	0,225	0,272	0,262	> 1	підприємство немає реальної можливості поновити свою платоспроможність протягом 6 місяців	підприємство немає реальної можливості поновити свою платоспроможність протягом 6 місяців	підприємство немає реальної можливості поновити свою платоспроможність протягом 6 місяців

Основою для признання структури балансу незадовільною, а визнання підприємства неплатоспроможним є виконання таких умов: $K_{зл} < 2$ і $K_{зок} < 1$, тобто значення коефіцієнтів загальної ліквідності та забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом нижче за оптимальні.

Прогнозування показників платоспроможності базується на основі критеріїв, за якими приймаються рішення: про визнання структури балансу незадовільною, а підприємства – неплатоспроможним; про наявність реальної можливості відновлення платоспроможності; про наявність реальної можливості втрати платоспроможності, коли підприємство найближчим часом не зможе виконати своїх зобов'язань перед кредиторами.

Згідно розрахованих показників у таблиці 3.15 ТОВ «Черкасиспецоद्यг» не забезпечено власним оборотним капіталом протягом 2016-2018 років в необхідній сумі і немає достатньо поточних активів для покриття короткострокових зобов'язань. ТОВ «Черкасиспецоद्यг» існує загроза втрати платоспроможності і немає реальної можливості поновити платоспроможність протягом 6 місяців.

Отже, за прогнозними даними ТОВ «Черкасиспецоद्यг» найближчим часом загрожує банкрутство.

3.3 Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів бізнес-середовища ТОВ «Черкасиспецоद्यг»

Для виходу з ситуації, яка склалася на підприємстві, ми пропонуємо провести аналіз як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, від яких залежить робота підприємства. На зовнішні фактори ТОВ «Черкасиспецоद्यг» істотно вплинути не має змоги, тому головним завданням щодо цього є якомога більш повне та точне врахування змін, які відбулися на ринку і в суспільстві, та внесення коректив до своєї діяльності.

Внутрішні елементи господарської діяльності, які підлягають аналізу, можна об'єднати в такі групи:

1. Призначення підприємства – для чого воно створене, чого від нього чекають основні учасники, яким чином можна задовольнити ці очікування. Це визначається конкретною метою діяльності.

2. Результативність роботи підприємства за період, що аналізується, - показники рентабельності виробництва продукції, його економічності, ефективності, планомірності.

3. Ступінь використання ресурсів підприємства (як інтелектуальних, так і матеріальних).

4. Робота функціональних служб підприємства – наскільки успішно вони вирішують поставлені завдання.

5. Конкурентоспроможність виробленої підприємством продукції – з'ясовується, чи потрібно починати підготовку до виробництва нового виду продукції.

Усі ці внутрішні фактори необхідно враховувати при аналізі балансу підприємства, а також при реалізації кадрової стратегії та політики. У кризовій ситуації ТОВ «Черкасиспецодяг» повинно реалізувати спеціальну стратегію щодо запобігання банкрутству, яка передбачає багато правил і прийомів підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Важливим напрямом цієї стратегії є забезпечення швидкої оборотності капіталу. Однією із поширених причин низьких прибутків є те, що великі грошові капітали підприємства нерухомі. На багатьох виробничих підприємствах не використовується обладнання, наявні надто великі виробничі запаси сировини, матеріалів, споруди, які не використовуються, тощо. Все це утворює недіючий капітал.

Немає ніякої вигоди у тому, щоб притримувати готову продукцію, окрім тих випадків, коли ціни зростають. Цінність обладнання, техніки або споруд залежить від їх використання, не від їх вартості. Норма прибутку головним чином залежить від швидкості продаж, аніж від високої ціни. Отже, завищення

цін – прямий шлях до банкрутства, а більш висока швидкість оборотності капіталу допоможе цього уникнути.

У системі заходів, спрямованих на зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального використання власних фінансових ресурсів. Проблема поліпшення використання фінансових ресурсів стала ще більш актуальною в теперішніх умовах. Інтереси підприємства вимагають повної відповідальності за результати своєї виробничо-господарської діяльності. Оскільки фінансове положення підприємств знаходиться в прямій залежності від стану власного капіталу і припускає порівняння витрат з результатами господарської діяльності і відшкодування витрат власними коштами, підприємства зацікавлені в раціональній організації власного капіталу – організації його руху з мінімально можливою сумою для одержання найбільшого економічного ефекту.

Ефективність використання власного капіталу залежить від багатьох факторів, які можна розділити на зовнішні, що роблять вплив поза залежністю від інтересів підприємства, і внутрішні, на які підприємство може і повинно активно впливати. До зовнішніх факторів можна віднести такі, як загальноекономічна ситуація, податкове законодавство, умови одержання кредитів і процентні ставки по них, можливість цільового фінансування, участь у програмах, що фінансуються з бюджету. Ці й інші фактори визначають рамки, у яких підприємство може маніпулювати внутрішніми факторами раціонального руху власного капіталу.

На сучасному етапі, зважаючи на останні події в економіці, до основних зовнішніх факторів, що впливають на стан і використання власних фінансових ресурсів, можна віднести такі, як криза неплатежів, високий рівень податків, високі ставки банківського кредиту та ін.

Криза збуту виробленої продукції і неплатежі приводять до уповільнення обороту власного капіталу. Отже, необхідно випускати ту продукцію, яку можна досить швидко і вигідно продати, припиняючи чи значно скорочуючи випуск продукції, що не користується поточним попитом.

При існуючих темпах інфляції отриманий підприємством прибуток доцільно направляти насамперед на поповнення резервних фондів. Темпи інфляційного знецінення коштів приводять до зниження собівартості і перетоку їх у прибуток, де відбувається розпилення коштів на податки і невиробничі витрати.

Значні резерви підвищення ефективності і використання фінансових ресурсів криються безпосередньо в самому підприємстві. У сфері виробництва це відноситься насамперед до виробничих запасів, адже вони відіграють важливу роль у забезпеченні безперервності процесу виробництва. У той же час виробничі запаси представляють ту частину засобів виробництва, що тимчасово не бере участь у виробничому процесі.

Надзвичайно важливими є внутрішні фактори, які впливають на поліпшення використання капіталу ТОВ «Черкаси спецодяг» та оптимізації джерел його формування.

Одним з основних напрямів поліпшення використання капіталу підприємства є, перш за все, забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел: чистого прибутку і амортизаційних відрахувань.

Збільшення чистого прибутку можливе за рахунок підвищення ефективності використання власного капіталу - збільшення оборотності та підвищення рентабельності власного капіталу.

Збільшення обсягів фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань можливе шляхом застосування прискореної амортизації основних засобів.

Прискорення обороту оборотних коштів дозволяє визволити значні суми і, таким чином, збільшити обсяг виробництва без додаткових фінансових ресурсів, а кошти, що вивільнилися, використовувати відповідно до потреб підприємства. Прискорення оборотності оборотних коштів є першочерговою задачею підприємств у сучасних умовах.

Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел повинен проводитися з урахуванням вартості залученого капіталу.

Підприємство повинне відслідковувати також середньозважену вартість капіталу, яка визначається як сума добутків капіталу кожного виду на вартість капіталу цього виду, і не допускати значного його росту. Критерієм є перевищення рентабельності власного капіталу, рентабельності інвестицій над середньозваженою вартістю капіталу.

Підвищення ефективності використання власного капіталу також залежить від загального рівня ефективності фінансово-господарської діяльності.

У зв'язку з цим виникає необхідність конкретизації напрямків дії та використання головних внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення фінансово-економічних результатів діяльності підприємства:

- технологія. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації інформації технологій справляють найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції. За принципом ланцюгової реакції вони спричиняють суттєві зміни в технологічному рівні та продуктивності технологічного обслуговування, методах і формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів тощо;

- устаткуванню належить провідне місце в програмі підвищення ефективності передусім виробничої, а також іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Продуктивність діючого устаткування залежить не тільки від його технічного рівня, а й від належної організації ремонтно-технічного обслуговування оптимальних строків експлуатації, змінності роботи, завантаження в часі тощо;

- матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності діяльності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозабезпечення, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції, раціоналізується управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання;

- вироби. Самі продукти праці, їхня якість і зовнішній вигляд також є важливим чинником ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Рівень останньої має корелювати з корисною вартістю, тобто ціною, яку покупець

готовий заплатити за виріб відповідної якості. Проте для досягнення високої ефективності господарювання самої тільки корисності товару недостатньо. Пропоновані підприємством для реалізації продукти праці мають з'явитися на ринку в потрібному місці, у потрібний час і за добре обміркованою ціною. У зв'язку з цим суб'єкт діяльності має стежити за тим, щоб не виникло будь-яких організаційних та економічних перешкод між виробництвом продукції та окремими стадіями маркетингових досліджень;

- працівники. Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники - керівники, менеджери, спеціалісти, робітники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюється дійовим мотиваційним механізмом на підприємстві, підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі;

- організація і системи. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні напрями керування характеризують добру організацію діяльності підприємства, що забезпечує необхідну спеціалізацію та координацію управлінських процесів, а отже вищий рівень ефективності будь-якої складної виробничо-господарської системи. При цьому остання для підтримування високої ефективності господарювання має бути динамічною та гнучкою, періодично реформуватися відповідно до завдань, що постають за зміни ситуації на ринку;

- методика роботи. За переважанням трудомістких процесів досконаліші методи роботи стають достатньо перспективними для забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства. Постійне вдосконалення методів праці, передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їхню атестацію, підвищення кваліфікації кадрів, узагальнення та використання нагромадженого на інших підприємствах позитивного досвіду;

- стиль управління, що поєднує професійну компетентність, діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрями діяльності підприємства. Від нього залежить, у якій мірі враховуватимуться зовнішні чинники зростання ефективності діяльності на підприємстві. Відтак

належний стиль управління як складовий елемент сучасного менеджменту є дійовим чинником підвищення ефективності діяльності будь якого підприємства, кожної підприємницької структури;

– державна економічна і соціальна політика істотно впливає на ефективність виробництва, основними елементами якої є: практична діяльність владних структур; фінансові інструменти; економічні правила та нормативи; ринкова виробнича і соціальна інфраструктури; макроекономічні структурні зміни; програми приватизації державних підприємств; комерціалізація організаційних структур невиробничої сфери.

Існують також внутрішні резерви підвищення ефективності діяльності підприємства і шляхи їх використання. Під резервами розуміють невикористані можливості зниження поточних і авансових витрат матеріальних, трудових та фінансових ресурсів при даному рівні розвитку виробничих сил і виробничих відносин.

Резерви у повному обсязі можна виміряти в плані досягнутого рівня використання ресурсів і можливого, виходячи з накопиченого виробництвом, потенціалу підприємства.

Серед внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності підприємства можна виділити наступні:

- підвищення прогресивності і якості продукції та техніки, що застосовується;
- рівень механізації й автоматизації виробництва;
- технічна та енергетична озброєність праці;
- прискорення впровадження нової техніки та заходів науково-технічного розвитку;
- підвищення рівня концентрації, спеціалізації;
- зменшення часу виробничого циклу;
- забезпечення ритмічності та інших принципів наукової організації виробництва;
- скорочення і повна ліквідація виробничого браку;

- забезпечення принципів наукової організації праці;
- підвищення кваліфікації робочої сили та її відповідності технічному рівню виробництва.
- удосконалення виробничої структури фірми та структури органів управління;
- підвищення рівня планової та обліково-контрольної роботи;
- впровадження і розвиток господарського обліку в усіх підрозділах (виробничих та управлінських);
- покращання соціальних умов праці і життя трудового колективу;
- раціональне використання природних ресурсів;
- удосконалення зовнішньоекономічних зв'язків підприємства;
- підвищення обсягу продукції, вдосконалення структури та асортименту виробів та покращання якості продукції;
- зниження собівартості продукції.

Вміле використання всієї системи перелічених чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності управління. При цьому обов'язковість урахування зовнішніх чинників не є такою жорсткою, як чинників внутрішніх.

Управління формуванням структури капіталу представляє собою систему принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з встановленням оптимальних параметрів його обсягу та структури, а також його залученням з різних джерел та в різноманітних формах для здійснення господарської діяльності підприємства.

Ціллю, яку ставить перед собою підприємство при визначенні шляхів стабілізації фінансового стану є забезпечення добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах.

Одним з важливих напрямів стабілізації фінансового стану ТОВ «Черкаспецодяг» є ефективне управління фінансами підприємства і підвищення рівня організації фінансової роботи. З метою формування обґрунтованих рекомендацій щодо покращення фінансової функції ТОВ «Черкаспецодяг» проведемо оцінку її діяльності із застосуванням відповідної

методики [14]. Для оцінки фінансової служби ТОВ «Черкасиспецодяг» будемо використовувати спеціальні тести. У таблиці 3.16 наведемо шкалу оцінки ефективності виконання функцій фінансового управління товариством.

Таблиця 3.16 - Оціночна шкала виконання функцій фінансового управління підприємства [14]

Виконання функцій відділом	Оцінка, бали
Не виконується	0
Виконується, але потребує в значительном удосконаленні або ліквідації дублювання зусиль	1
Виконується ефективно, немає дублювання зусиль	2

У тексті таблиці 3.17 наведені функції, що підлягають оцінці. На основі даних таблиці 3.16 і таблиці 3.17 будемо проставляти оцінку, бал.

Таблиця 3.17 - Виконання фінансових функцій відділами фінансової служби ТОВ «Черкасиспецодяг»

№ п/п	Функція	Оцінка, бали
1	2	3
Бухгалтерія		
1	Затверджує контракти на продаж	2
2	Щодня відстежує дебіторську заборгованість і надходження платежів за рахунками	1
3	Звіряє отриману оплату з виставленими рахунками	2
4	Аналізує дебіторську заборгованість і вживає заходів щодо погашення простроченої	1
5	Вносить дані клієнтів	1
6	Готує документи по клієнтам, покупцям	2
7	Затверджує замовлення на надання послуг	2
8	Звіряє рахунки постачальників із замовленнями на послуги	2
9	Вносить дані і оновлює файли постачальників	1
10	Затверджує платежі з погашення кредиторської заборгованості	1
11	Доставляє платіжні документи в банк	2
12	Складає бюджети, прогнози щодо руху грошових коштів	0
13	Проводить аналіз ліквідності	0
14	Встановлює і підтримує відносини з банками, страховими та інвестиційними компаніями	1
15	Проводить операції з цінними паперами	0
16	Своєчасно вносить проводки в журнали з метою синхронного відображення поставок послуг, продажів і дебіторської заборгованості	2
17	Приймає готівку, готує прихідно-касові ордери	2
18	На підставі банківських виписок і щоденного журналу готівки реєструє надходження коштів і ліквідацію заборгованості	2
19	Своєчасно вносить проводки в журнали для відображення закупівель та кредиторської заборгованості	2
20	Своєчасно вносить проводки в журнали для реєстрації погашення заборгованості по мірі здійснення платежів	2
21	Веде оперативний облік дрібної готівки	2

Продовження таблиці 3.17

1	2	3
22	Закриває Головну книгу в кінці кожного місяця	2
23	Готує пробний варіант податкової звітності та здійснює податкові платежі відповідно до податкового законодавства	1
24	Готує обов'язкову статистичну звітність	2
Фінансовий відділ		
25	Розраховує планові виробничі витрати	2
26	Складає плани постачання послуг, виробництва	1
27	Розробляє бюджети для підрозділів і підприємства в цілому	0
28	Контролює виконання планів, проводить аналіз відхилень від планів	0
29	Визначає постійні і змінні витрати	2
30	Аналізує структуру і динаміку витрат	1
31	Аналізує відхилення від запланованих витрат	1
32	Розробляє методи зниження витрат	1
33	Визначає і аналізує точки безбитковості	0
34	Розраховує внески на покриття	0
35	Аналізує маржинальний прибуток по окремих продуктах, виробничих лініях	0
36	Розробляє і здійснює політику ціноутворення	1
37	Бере участь в розробці бізнес-планів	0
38	Надає керівництву підприємства достовірну інформацію	1
Організація фінансової роботи підприємства		
39	Об'єднані чи все відділи, які виконують фінансові функції (включаючи економічний відділ і відділ бухгалтерії) під керівництвом фінансового директора?	2
40	Чи завжди здійснення операцій і їх облік і контроль розділені на підприємстві?	2
41	Чи існує послідовний обмін інформацією між відділами фінансової служби?	1
	Чи мають відділи відповідну внутрішню структуру для виконання вище перелічених функцій?	
42	- економічний відділ	1
43	- бухгалтерія	1
	Чи має відділ професійних співробітників для виконання вище перелічених функцій?	
44	- економічний відділ	1
45	- бухгалтерія	1

Підіб'ємо підсумок і порівняємо його з таблицею 3.18.

Таблиця 3.18 – Результати тестування системи фінансового управління ТОВ «Черкаспецодяг»

Оцінка виконання фінансових функцій підприємства	Оцінка, бали
Багато фінансових функцій не виконуються або виконуються погано. Підприємству необхідно радикально реорганізувати свою фінансову службу	0-22
Підприємству необхідно значно вдосконалити існуючі фінансові функції і розвинути відсутні функції	23-54
Необхідне подальше вдосконалення фінансових функцій / усунення дублювання зусиль	55-71
Підприємство володіє задовільною організацією фінансової роботи	72-82
Підприємство має добре налагоджену фінансову службу. Не можна зупинятися на досягнутому.	83-90

Так, за результатами обстеження повноти і якості виконання функцій управління фінансами на рівні фінансової служби ТОВ «Черкасиспецодроз» була отримана загальна оцінка на рівні 54 балів з 90 можливих.

Слід зазначити, що на підприємстві функціонує фінансова служба, яка виконує досить повний перелік функцій фінансового управління підприємством.

Разом з тим, її робота не позбавлена недоліків в тому сенсі, що вона спрямована переважно на забезпечення потреб бухгалтерського обліку, виконання податкових зобов'язань, при цьому ряд її функцій, потребують доопрацювання. Зокрема, фінансовій службі необхідно проводити аналіз фінансової звітності та планування основних фінансових показників для пошуку можливостей поліпшення роботи організації в цілому.

Таким чином, основні напрями поліпшення фінансового стану підприємства повинні сприяти вирішенню виявлених проблем.

Висновки за розділом 3

Результати запропонованих шляхів стабілізації фінансового стану досліджуваного підприємства дозволили зробити наступні висновки.

1. За результатами оцінки фінансового стану можливо побачити проблемні сторони фінансової діяльності підприємства та розробити заходи щодо підвищення ліквідності, платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості, також оцінити виробничий механізм та визначити перспективи його розвитку, виявити резерви підвищення ефективності функціонування підприємства та попередити виникнення фінансових негараздів. Групування зазначених показників дозволяють отримати інтегральну оцінку фінансового стану підприємства у ринковому середовищі. Інтегральна оцінка є порівняльною і враховує реальні досягнення господарюючого суб'єкту. Подібність результатів, одержаних за допомогою різних методів визначення показників, означає, що

інтегральний показник дійсно відображає реальну інформацію, оскільки рівень оцінки не залежить від методології її розрахунку. На підставі інтегрального показника ми визначили рейтинг підприємства як узагальнюючу його оцінку. У результаті проведення інтегральної оцінки встановлено, що кращім роком за методом сум, балів та стандартизованих коефіцієнтів був 2016 рік, на другому місці – 2018 рік, а на третьому – 2017 рік.

2. В умовах сьогодення, коли для ринку характерна нестабільність, особливо відчутною є складність у побудові ефективних прогнозів результатів діяльності підприємства. А мобільність фінансових ресурсів стала визначальним фактором для забезпечення сталого розвитку підприємства та успішності його подальшої діяльності. Це зумовлює потребу у наявності актуальної та якісної інформації щодо фінансового стану підприємства. Лише в такому випадку можна швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та вносити необхідні корективи у процес управління підприємством. Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на вітчизняних підприємствах відіграє процес прогнозування фінансового стану підприємств, який відповідає за відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес прийняття інвестиційних та фінансових рішень. Для отримання якісної та кількісної оцінки стану підприємства в сучасних умовах розвитку здійснили прогноз фінансового стану ТОВ «Черкаспецодяг» за моделями Тафлера і Тішоу, Р.Лиса, Е.Альтмана, У.Бівера, Ж.Лего, Гудзь Т.П., за універсальною дискримінантною функцією. Результати проведених розрахунків прогнозування фінансового стану за моделями Тафлера і Тішоу, Р.Лиса, Е.Альтмана, У.Бівера, Ж.Лего, за універсальною дискримінантною функцією свідчить, що ТОВ «Черкаспецодяг» найближчим часом загрожує банкрутство. Розрахунок за моделлю Гудзь Т.П. засвідчив, що досліджуване підприємство має дисбаланс фінансової рівноваги підприємства та наявність кризових процесів.

Оцінка структури балансу ТОВ «Черкаспецодяг» показала, що товариство, в першу чергу, відчуває дефіцит власного оборотного капіталу і немає достатньо поточних активів для покриття короткострокових зобов'язань,

тобто йому загрожує втрата платоспроможності і підприємство немає реальної можливості поновити платоспроможність протягом 6 місяців.

3. Для стабілізації фінансового стану ТОВ «Черкаспецодяг» пропонуємо провести аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, від яких залежить робота підприємства. Зміцнити свій фінансовий стан підприємство може за рахунок раціонального використання фінансових ресурсів; технологічних нововведень; продуктивності діючого устаткування; економії матеріалів та енергії; якості спецодягу; ефективної діяльності працівників; єдності трудового колективу; постійному вдосконаленню методів праці; ефективного стилю управління працівниками; невикористаних можливостей зниження поточних і авансових витрат матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження стосовно комплексної оцінки фінансового стану підприємства та шляхів його стабілізації дозволяють зробити наступні висновки.

1. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів. За допомогою чітко організованого аналізу та оцінки можна вчасно відстежити погіршення фінансового стану підприємства, коли поряд із показниками стабільності фінансового стану з'являються показники, що характеризують негативні тенденції у виробничій та господарській діяльності, які можуть призвести до банкрутства.

2. Інформаційне забезпечення комплексної оцінки фінансового стану повинне включати не лише дані фінансової звітності, а й всю внутрішню бухгалтерську документацію. Саме це дасть змогу покращити якість вихідних аналітичних даних, які необхідні для прийняття управлінських рішень на підприємстві.

3. Метою комплексної оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів зростання рентабельності виробництва та зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства й виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами. Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів і методик аналізу. Це дасть змогу критично оцінити фінансові результати діяльності підприємства як у статичній за певний період, так і в динаміці – за кілька періодів, визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства проводиться за

допомогою фінансових коефіцієнтів та абсолютних показників, рейтингової та бальної оцінки, матричної та інтегральної оцінки, дискримінантних моделей.

4. Аналіз фінансово-господарської діяльності на базі матеріалів ТОВ «Черкасиспецодяг» засвідчив, що капітал підприємства з 2016 року по 2018 рік зріс за рахунок власного і позикового капіталу. Збільшення власного капіталу підприємства пов'язано зі зростанням суми нерозподіленого прибутку. Нерозподілений прибуток ТОВ «Черкасиспецодяг» накопичує з метою технічного переозброєння. Незважаючи на зростання обсягів власного капіталу, підприємство відчуває дефіцит власного оборотного капіталу, що пов'язано з наявністю дорогої матеріально-технічної бази.

Збільшення майна відбувається за рахунок оборотних і необоротних активів. Структура майна є «важкою», оскільки вартість необоротних активів у сукупному обсязі майна є найбільшою.

Відмітили, що за останні три роки найбільш неефективною була діяльність у 2017 році. У цьому році відбулося зменшення обсягів виробництва, чистої виручки та чистого прибутку; збільшення розміру дебіторської заборгованості та готової продукції. У 2017 році значно зменшився розмір замовлень.

Протягом досліджуваного періоду відбулося зростання середньооблікової чисельності працюючих та фонду оплати праці, середньомісячної заробітної плати.

5. Аналіз показників рентабельності засвідчив, що зменшення розміру чистого прибутку в 2017 році призвело майже до усіх розрахованих показників рентабельності у цьому році. Розрахована факторна модель показала, що на зростання рентабельності капіталу в 2018 році вплинуло прискорення оборотності капіталу та збільшення рентабельності виручки.

За останні три роки рівень ділової активності був найкращим у 2018 році. На підвищення рівня ділової активності у цьому році вказує прискорення тривалості обороту власного та сукупного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості. Покращення цих показників було пов'язано з виконанням оптимального співвідношення між темпами росту прибутку до

оподаткування, темпами росту обсягу реалізації послуг, темпами росту авансованого капіталу.

6. Через невиконання першої умови ліквідності балансу та четвертої умови ліквідності балансу протягом 2016-2018 років, баланс ТОВ «Черкасиспецодяг» не вважається абсолютно ліквідним. Підприємству не вистачає найліквідніших активів для покриття найстроковіших пасивів та власного оборотного капіталу для фінансування поточної діяльності.

Виходячи з ступеню ліквідності оборотних активів, фінансовий стан ТОВ «Черкасиспецодяг» в поточній, короткостроковій та в довгостроковій перспективі визначається як кризовий. Досліджуване підприємство за рахунок своїх ліквідних активів не може погасити кредиторську заборгованість.

Розраховані часткові показники ліквідності та платоспроможності протягом трьох останніх років залишалися нижче рекомендованих значень, тобто ТОВ «Черкасиспецодяг» має значні фінансові труднощі з забезпеченням належного рівня платоспроможності.

Аналіз фінансової стійкості за абсолютними показниками засвідчив, що досліджуване підприємство протягом 2016-2018 років мало кризовий фінансовий стан і, в першу чергу, йому не вистачало власного оборотного капіталу для формування запасів.

Розраховані відносні показники фінансової стійкості показали, що ТОВ «Черкасиспецодяг» поступове втрачає фінансову незалежність, тобто відбувається зростання частки позикового капіталу у валюті балансу та нестача власного оборотного капіталу для фінансування поточної діяльності. Поточна діяльність аналізованого виробничого підприємства протягом досліджуваного періоду на 30% фінансується за рахунок власного капіталу і на 70% за рахунок зовнішніх джерел, тобто структура капіталу є незадовільною. Зазначили що, незважаючи на покращення окремих часткових показників протягом 2016-2018 років, значна їх частина не досягає рекомендованих значень і має тенденцію до погіршення, тобто підприємство є фінансово нестійким.

7. Для покращення фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодяг» пропонуємо проводити рейтингову оцінку, прогнозувати фінансовий стан з позиції можливості банкрутства підприємства.

Інтегральна оцінка є порівняльною і враховує реальні досягнення господарюючого суб'єкту. Подібність результатів, одержаних за допомогою різних методів визначення показників, означає, що інтегральний показник дійсно відображає реальну інформацію, оскільки рівень оцінки не залежить від методології її розрахунку. На підставі інтегрального показника ми визначили рейтинг підприємства як узагальнюючу його оцінку. У результаті проведення інтегральної оцінки встановлено, що кращім роком за методом сум, балів та стандартизованих коефіцієнтів був 2016 рік, на другому місці – 2017 рік, а на третьому – 2018 рік.

8. Результати проведених розрахунків по прогнозуванню фінансового стану показали, що за моделями Тафлера і Тішоу, Р. Лиса, Е. Альтмана, У. Бівера, Ж. Лего, за універсальною дискримінантною функцією та моделлю Гудзь Т.П. ТОВ «Черкасиспецодяг» найближчим часом загрожує банкрутство.

9. Для покращення фінансового стану ТОВ «Черкасиспецодяг» пропонуємо провести аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, від яких залежить робота підприємства. Крім того, раціональне використання фінансових ресурсів; технологічні нововведення; підвищення продуктивності діючого устаткування; економія матеріалів та енергії; покращення якості спецодягу; підвищення ефективної діяльності працівників; єдність трудового колективу; постійне вдосконалення методів праці; ефективний стиль управління працівниками; зниження поточних і авансових витрат матеріальних, трудових та фінансових ресурсів дозволить ТОВ «Черкасиспецодяг» зміцнити свій фінансовий стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверіна М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення М. Ю. Аверіна // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 9. – С. 92-100.
2. Акопян А. А. Основні проблеми оцінки фінансового стану підприємства / А. А. Акопян, Л. І. Шмалюк // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2014. – № 25 – С. 123-128.
3. Андрєєва Г. І. Система формування економічних показників як база аналізу господарської діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Г. І. Андрєєва. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2872>
4. Антонюк О.П. Економічний аналіз: навчальний посібник / О. П. Антонюк, Т. М. Ступницька, Н.М. Купріна. – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 320 с.
5. Артеменко В. Г. Финансовый анализ: учеб. пособие / В. Г. Артеменко, М. В. Беллендир. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Изд-во «Дело и Сервис», 2013. – 365 с.
6. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Я. Базілінська. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
7. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – Київ: КНЕУ, 2015. – 592 с.
8. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О. Г. Біла // Фінанси України. – 2015. – № 4. – С. 113-118.
9. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану / Т. В. Безбородова // Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 1 (11) – 2014. – С. 1–7.

10. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту : підручник / І. О. Бланк. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 476 с.
11. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. / І. М.Бойчик. – Київ: Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.
12. Бреус С. В. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства та основні напрями його покращення / С. В. Бреус, В. С. Шматуха // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». - № 12 (22). - 2016. – С. 35-37.
13. Бурковська А. В. Комплексний підхід до оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Бурковська, О. Ю. Соловійов – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/073.pdf>.
14. Бизнес Инжиниринг Групп : современные методы проектирования систем и процессов. Режим доступу: <http://bigc.ru/>
15. Васильців Т. Г. Тенденції формування та реалізації стратегії забезпечення фінансової стійкості й платоспроможності підприємства / Т. Г. Васильців, Х. М. Волянчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.1– С. 243-247.
16. Василенко А. В. Менеджмент устойчивого развития предприятий : монография / А. В. Василенко. – Київ : Центр учебной літератури, 2015. – 648 с.
17. Верланов О. Ю. Методологічні проблеми оцінки фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] / О. Ю. Верланов – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2005/38-25-15.pdf>
18. Власюк Н. М. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства на основі показників ліквідності / Н. М. Власюк. – 2017. – Випуск 9. – С. 357–362.
19. Волощук Н. Формування комплексного фінансового аналізу та діагностики діяльності підприємства / Н. Волощук. – Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2017. – Випуск 1(49). – Т. 2. – С. 242-248.
20. Горкавий В. К. Використання рейтингової методики в аналізі фінансового стану сільськогосподарських підприємств /В. К. Горкавий // Вісник ХНАУ Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2017. – №8. – 296 с.

21. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: від 16.01.2003 № 436-IV: станом на 21.10.2019 р. / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

22. Гудзь Т. П. Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств : монографія / Т.П. Гудзь. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2007. – 196 с.

23. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. Я. Лузан та ін. за редакцією Дем'яненка М. Я. – Київ: ІАЕУААН, 2005. – 507 с.

24. Довбня С. В. Методичні особливості комплексної оцінки фінансового стану та економічних результатів підприємства [Електронний ресурс] / С. В. Довбня – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3863>

25. Загреба М.М. Методика багатокритеріальної оцінки фінансового стану підприємства / М.М. Загреба // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 18. – Ч. II. – С. 97–104.

26. Заюкова М. С. Теоретичні аспекти дефініції «Фінансовий стан підприємства» [Електронний ресурс] / М. С. Заюкова – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/61.pdf>

27. Заярна Н. М. Шляхи стабілізації фінансового стану підприємства з огляду на сучасні умови господарювання / Н. М. Заярна, С. М. Папарига – Режим доступу: http://intkonf.org/ke_nzayukova_ms_kjvalchukap_teoretichni_aspekti_definititsiyi_finansjviy_stan_pidpriemstva/

28. Зігрій О. В. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі показників звітності: розрахунковий підхід / О. В. Зігрій // Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2014. - №3 (52). – С. 243-249.

29. Ігнатюк О. В. Методи оцінювання сучасного стану підприємств в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс] / О. В. Ігнатюк, В. Ф. Банар. – Режим доступу : www.rusnauka.com/18_DNI_2010/Economics/68607.doc.htm

30. Иониди Л. В. Комплексная оценка финансового состояния предприятия на основе нечетко-множественного подхода [Електронний ресурс] / Л. В. Иониди, А. А. Чалова – Режим доступу: <http://www.be5.biz/ekonomika1/>

r2012/3690.htm

31. Калашнікова Т. В. Фінансовий стан підприємства : суть та оцінка / Т. В. Калашнікова // Економіка і менеджмент. – 2014. – № 3. – С.97-102.

32. Кіндрацька Г. І. Аналіз господарської діяльності: посібник / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. – Львів : ЗУКЦ, 2017. – 310 с.

33. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А. В. Ковалевська, С. І. Асєєв // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – № 3. – С. 163-169.

34. Конєва Н. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] / Н. О. Конєва, І. О. Шаповалова – Режим доступу: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/16_13.pdf.

35. Карпюк О. С. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. С. Карпюк, І. І. Туболець [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2016_03_31_lviv/sekcija_section_1_2016_03_31/kompleksna_ocinka_finansovogo_stanu_pidpriemstva/115-1-0-1707

36. Коломієць Н. О. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством [Електронний ресурс]/ Н. О. Коломієць, О. П. Коломієць. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/viewFile/99627/94703>.

37. Кузьміна О. М. Методи прогнозування фінансових показників діяльності підприємства / О. М. Кузьміна, Ю. С. Печериця, Л. В. Грищук // Молодий вчений. – 2016. – Частина 1. – № 1 (28) . – С. 89-92.

38. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» - 2014. – №1. – С. 120-127.

39. Косарева І. П. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства / І. П. Косарева, М. П. Хохлов, В. В. Бірюкова // Економіка та управління підприємствами. – 2018. - №19. – С. 101-107.

40. Кіндрацька Г. І. Аналіз господарської діяльності : підручник. / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 320 с.

41. Кіндрацька Г. І. Аналітичне забезпечення формування конкурентної стратегії організації / Г. І. Кіндрацька, Ю. І. Кулиняк, А. Г. Загородній // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – Львів, 2013. – №. 754. – С. 106-114.

42. Кіндрацька Г. І. Традиційний аналіз платоспроможності підприємства: проблеми та напрями підвищення якості / Г. І. Кіндрацька // Проблеми обліку, аудиту, аналізу та оподаткування в умовах глобалізації економіки: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Кривий Ріг, 25 лютого 2019 р.) – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. – С. 237 – 239.

43. Кіндрацька Г. І. Аналіз неплатоспроможності підприємств та способів її подолання / Г. І. Кіндрацька // Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України – Матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 31 травня - 01 червня 2018 р.). – Одеса: Бондаренко М.О., 2018. – С. 135-136.

44. Корнєва Н. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] / Н. О. Корнєва, І. О. Шаповалова – Режим доступу: http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/files/16_13.pdf

45. Литвин В.М. Фінансовий аналіз: навч. посібник/ В. М. Литвин, М. В. Стельмах. – Київ: «ХайТек Прес», 2014. – 336 с.

46. Лучко М. Р. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль:, ТНЕУ, – 2016 – 304 с.

47. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23 лютого 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>

48. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

49. Маляр Ю. М. Удосконалення оцінки фінансового стану підприємства на основі використання інтегрального показника / Ю. М. Маляр, Т. Є. Рубан // Наукові праці ДонНТУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [library.donntu.edu.ua/fem/ vip82/82_26.pdf](http://library.donntu.edu.ua/fem/vip82/82_26.pdf).
50. Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість - основні складові оцінки фінансового стану підприємства / В. С. Марцин // Економіка, фінанси, право. – Київ: Вища школа, 2014. – №7. – С. 26-29.
51. Мельник Т. А. Економічна сутність фінансового стану підприємства / Т. А. Мельник, В. С. Заніздра // Наукові записки.- 2014. - Вип.12, част.ІІ. – С. 102-104.
52. Москаленко В.П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа діагностики його банкрутства / В.П. Москаленко, О.Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 180-192.
53. Мороз О. В. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах : монографія / О. В. Мороз, О. А. Сметанюк. – Вінниця : Універсум, 2016. – 163 с.
54. Мошенський С. З. Економічний аналіз: Підручник / С. З. Мошенський, О. В. Олійник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця . – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2015. – 704 с.
55. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73: станом на 23.07. 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
56. Нємцов В. Д. Стратегічний менеджмент / В. Д. Нємцов, Л. Є. Довгань. – Київ : ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2013. – 560 с.
57. Олійник Л. В. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стабільності підприємства / Л. В. Олійник // Фінанси, облік, банки. – 2017. – №1(22). – С. 118-124.

58. Островська О. А. Фінансовий стан та фінансова стійкість підприємств: теоретичні аспекти визначення їх суті / О. А. Островська // Стратегія економічного розвитку України. – 2012. – Вип. 4 (11). – С. 176-182.

59. Осмоловський В. В. Теория анализа хозяйственной деятельности / В. В. Осмоловський. – Минск: Новое знание, 2015. – 307 с.

60. Остап'юк Н.А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції / Н.А. Остап'юк // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1(55). – С. 127-129.

61. Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.

62. Петренко В.С. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства / В.С. Петренко, Квасова О.П. // International Scientific Journal. – 2015. – № 8. – С. 139-142.

63. Пітінова А.О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність// Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2015. – № 4. – С. 379-389.

64. Піскунов О. Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. Г. Піскунов, Н. Г. Мтеленко, Т. П. Лободзинська // Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ» – 2014. – № 6. – С. 80-88.

65. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – Київ: Центр уч. л-ри, 2007. – 488 с.

66. Попович Г. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / Г. Я. Попович. – Київ: Знання, 2009. – 630 с.

67. Попова С.П. / С. П. Попова, А.В. Пилипенко // Методи оцінки та шляхи стабілізації фінансового стану підприємства. – Наукові записки – 2016. – №20. – С. 25-36.

68. Полозова В. М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В. М. Полозова // Вісник національного Хмельницького університету. – 2014. – № 5, Т. 2. – С. 78 – 83.

69. Приходько Н. І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення / Н.І. Приходько // ФП ФІП PSE. – 2014. – Т. 8, С. 188-190.
70. Пріб К. А. Стабілізація діяльності підприємств в умовах фінансово-економічних криз: монографія / К. А. Пріб. – Київ: ННЦ ІАЕ, 2012. – 418 с.
71. Пріб К. А. Діагностика в системі управління: навч. посіб. / К. А. Пріб, Н. І. Патика. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 430 с.
72. Розумович Н. Ф. Напрями фінансової стабілізації виробничих підприємств у забезпеченні конкурентних переваг / Н. Ф. Розумович // Ефективна економіка. – 2014. – № 8. – С. 24–28.
73. Рудницька О. М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / Рудницька О.М., Біленська Я.А. // Вісник «Логістика», Львів: Вид-во НУ ЛП, 2014. – № 649 – С. 132–138.
74. Руда Р. В. Оцінка фінансового стану підприємства : сутність та необхідність [Електронний ресурс] / Р. В. Руда – Режим доступу: <http://koris.com.ua/other/16818/index.html>
75. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособие / Г. В. Савицкая. – 7-е изд., испр.– Минск: Новое знание, 2013.– 704 с.
76. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. – [3-те вид., випр. і доп.]. – Київ: Знання, 2007. – 668 с.
77. Сафронська І. М. Методичні підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / І. М. Сафронська, Г. С. Белай // Інвестиції: практика та досвід. – 20014. – № 17. – С. 65-67.
78. Соколова Л. С. Финансовое состояние предприятия : оценка и моделирование механизма управления [Електронний ресурс] / Л. С. Соколова – Режим доступу: http://www.profiz.ru/se/9_10/finansovoe_sostoanie
79. Томілін О.О. Сутність та оцінка фінансового стану сільськогосподарського підприємства / О.О. Томілін, А.С. Лесюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/115.pdf>

80. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / За заг. ред. Школьник І. О. [Школьник І. О., І. М. Боярко, Дейнеко О. В. та ін.]. – Київ: Центр уч. л-ри, 2016. – 368 с.
81. Хачатрян В. В. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства / В. В. Хачатрян, Л. С. Усова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/ken-hachatryan-vv-usova-ls-faktori-schovplivayut-na-finansoviy-stand-pidpriemstva/>
82. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2015. – № 1. – С. 111-117.
83. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
84. Черниш С.С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2015. – № 5. – С. 142-146.
85. Чумаченко М., Фінансовий аналіз: навч. посібник / М. Чумаченко, М. Болюх, В. Бурчевський, М. Горбаток. – Київ: КНЕУ, 2015. – 259 с.
86. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу: учеб. пособие / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е.В. Негашев. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва: Инфра – М., 2014. – 208 с.
87. Шамота Д. М. Дослідження підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / Д. М. Шамота, Д. О. Малиш // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – №3. – С. 271-278.
88. Шифріна Н. Поняття фінансового стану діяльності підприємства / Н. Шифріна. – Науково-технічний збірник. – 2014. – № 96. – С. 323-328.
89. Яркіна Н. М. Економіка підприємства: навчальний посібник / Н. М. Яркіна. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2015. – 498 с.
90. Яцух О. О. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки / О. О. Яцух, Н. Ю. Захарова // Гроші, фінанси і кредит. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2018. – №3. – С. 173-180.

